ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

OTİZMLİ ÇOCUKLAR İÇİN MODİFİYELİ GİYSİ UYGULAMALARI

Saliha USLU TANDOĞAN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Neşe Yaşar ÇEĞİNDİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MODA TASARIMI ANABİLİM DALI

ŞUBAT 2022

ankara
HBM

OTİZMLİ ÇOCUKLAR İÇİN MODİFİYELİ GİYSİ UYGULAMALARI

Saliha USLU TANDOĞAN

YÜKSEKLİSANS TEZİ

MODA TASARIMI ANABİLİM DALI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ŞUBAT 2022

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

07.02.2022

Saliha USLU TANDOĞAN

OTİZMLİ ÇOCUKLAR İÇİN MODİFİYELİ GİYSİ UYGULAMALARI

(Yüksek Lisans Tezi)

Saliha USLU TANDOĞAN

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Şubat 2022

ÖZET

Bu çalışma ile otizmli çocukların giyinme/giydirilme sırasında, giysilerle ilgili yaşadıkları problemlerin belirlenmesi ve bu problemlerin giderilmesi için ebeveynlere giysi modifikasyon tekniklerini uygulayabilme becerisi kazandırmak hedeflenmiştir. Modifiyeli giysilerle otizmli çocukların bağımsız giyinmelerini kolaylaştırmak böylece ebeveyn desteğini azaltmak ve güncel modayı yansıtan, işlevsel, ergonomik, konforlu giysi kullanmalarına katkı sağlamak planlanmıştır. Araştırmanın evrenini, Türkiye'de yaşayan otizmli çocuk anneleri amaçlı örneklemini ise İstanbul'da ikamet eden, Tohum Otizm Vakfı, Otistik Çocuk Eğitim Merkezleri (OÇEM), MEB'e bağlı özel eğitim sınıflarında, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde eğitim gören 6-12 yaş aralığında otizmli çocuğu olan ve araştırmaya gönüllü katılmayı kabul eden 10 anne/ebeveyn oluşturmuştur. Otizmli çocukların giyinme/giydirilme problemlerinin çözümüne odaklı olduğu için bir vaka/durum çalışmasıdır. Çalışmada annelere, otizmli çocuklarının giyinme becerilerini kolaylaştıracak modifiyeli giysiler hazırlamalarına katkı sağlayacak fotoğraflı ve aşamalı giysi modifikasyon tekniklerini anlatan bir kılavuz hazırlanmıştır. Kılavuzun tasarımı ve içerdiği uygulamalar sebebiyle "tasarım tabanlı araştırma modeli" kullanılmıştır. Otizmli çocukların giyinme/giydirilme problemlerinin çözümü gerektiğinden her çocuğun modifiyeli giysi gereksinimi de ayrıdır. Çevrimiçi ebeveyn anketiyle toplanan verilere göre her bir çocuğun ihtiyaçları özel olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle çalışmada, Tim Brown'un "İnovatif Alan Yaklaşımı" ve "Kullanıcı Merkezli Tasarım" modelleri tercih edilmiştir. Araştırmada, giysi modifikasyon uygulamaları kılavuzunda kullanılan tekniklerin belirlenmesi, ebeveynlere ve otizmli çocuklara katkılarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi için iki farklı çevrimiçi anket uygulanmıştır. Bu amaçla ilk olarak, içerik belirlenmesi için hazırlanan anket uygulanmış ve içerik analizi yapılmıştır. Böylece hangi giysi grubuna hangi tekniklerin uygulanacağı belirlenmiştir. İkinci olarak, hazırlanan kılavuz dijital ortamda e-kılavuz formatına dönüştürülmüş, annelerin e-kılavuza erişimini kolaylaştırmak ve bilgi akışını hızlandırmak için kare kod oluşturulmuştur. E-kılavuz ebeveynlerin incelemesine sunulmuş, sonrasında uygulanan çevrimiçi anket ile kılavuzdaki uygulamaların otizmli çocuklara ve ebeveynlere katkısı olup olmadığı ölçülmüş değerlendirilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda, hazırlanan "Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu" nun katılımcılar tarafından otizmli çocuklarının ve ebeveynlerinin giyinme/ giydirilme esnasında giysilerde yaşadıkları problemlerin çözümüne katkı sağlayacağını belirttikleri gözlenmiştir.

Bilim Kodu : 40611

Anahtar Kelimeler : Otizm, Giysi modifikasyon uygulamaları

Sayfa Adedi : 75

Danışman : Prof. Dr. Neşe Yaşar ÇEĞİNDİR

MODIFIED CLOTHING APPLICATIONS FOR CHILDREN WITH AUTISM

(M.Sc. Thesis)

Saliha USLU TANDOĞAN

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

February 2022

ABSTRACT

With this study, it is aimed to provide parents with the ability to apply clothing modification techniques to identify the problems experienced by children with autism during dressing/dressing, and to eliminate these problems. It is planned to facilitate the independent dressing of children with autism with modified clothes, thus reducing parental support and contributing to the use of functional, ergonomic, and comfortable clothes that reflect current fashion. The universe of the research, and the sample for mothers of children with autism living in Turkey, is 6-12 years old, residing in Istanbul, studying in Tohum Autism Foundation, Autistic Child Education Centers (OÇEM), special education classes affiliated to the Ministry of National Education, Special Education and Rehabilitation Centers. The study consisted of 10 mothers/parents who had autistic children and agreed to participate in the study voluntarily. It is a case study because it focuses on solving the dressing problems of children with autism. In the study, a guide was prepared that explains the photographic and staged clothing modification techniques that will contribute to the preparation of modified clothes that will facilitate the dressing skills of their children with autism. Because of the design of the guide and the applications it contains, the “design-based research model” was used. Since the dressing/dressing problems of children with autism need to be solved, each child's need for modified clothing is also different. The needs of each child were individually assessed, based on data collected through an online parent survey. For this reason, Tim Brown's "Innovative Field Approach" and "User-Centered Design" models were preferred in the study. In the study, two different online questionnaires were applied to determine the techniques used in the guide for clothing modification practices and to measure and evaluate their contributions to parents and children with autism. For this purpose, first, a questionnaire prepared to determine the content was applied and content analysis was made. Thus, it was determined which techniques would be applied to which garment group. Secondly, the prepared guide was converted into an e-guide format in the digital environment, and a QR code was created to facilitate mothers' access to the e-guide and speed up the information flow. The e-guide was presented to parents for review, and then, with the online questionnaire, it was evaluated whether the applications in the guide contributed to children and parents with autism. As a result of the study, it was observed that the "Clothing Modification Practices Guide" prepared by the participants would contribute to the solution of the problems experienced by their children with autism and their parents while dressing.

Science Code : 40611

Key Words : Autism, Garment modification applications

Page Number : 75

Supervisor : Prof. Dr. Neşe Yaşar ÇEĞİNDİR

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iv

ABSTRACT..... v

İÇİNDEKİLER..... vi

TABLOLAR LİSTESİ..... viii

ŞEKİLLERİN LİSTESİ..... ix

KISALTMALAR..... x

1.GİRİŞ 1

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE..... 7

2.1. Otizmin Tanımı ve Tarihsel Gelişimi..... 7

2.1.1. Otizmin Belirtileri ve Tanılanması..... 8

2.2. Otizmli Çocukların Motor Gelişim Özellikleri..... 8

2.3. Otizmli Çocuklarda Giyinme Becerisi..... 9

2.3.1. Otizmli Çocuklara Giyinme Becerisi Kazandırmak İçin Kullanılan Duyusal Materyaller..... 10

2.4. İlgili Araştırmalar..... 11

3. YÖNTEM 21

3.1. Araştırmanın Modeli 21

3.2. Evren ve Örneklem..... 24

3.2.1. Amaçlı Örneklem Grubu..... 24

3.3. Verilerin Toplanması..... 25

3.4. Verilerin Analizi..... 28

4. BULGULAR..... 29

4.1. Giysi Modifikasyon Uygulama Kılavuzu (GİMUK) İçeriğinin Oluşturulmasına Yönelik Bulgular..... 29

4.2. Annelerin GİMUK ile İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular..... 32

5. SONUÇ VE ÖNERİLER..... 35

5.1. Giysi Modifikasyon Uygulama Kılavuzu (GİMUK) İçeriğinin Oluşturulmasına Yönelik Sonuçlar..... 35

5.2. Ebeveynlerin GİMUK ile İlgili Görüşlerine Yönelik Sonuçlar..... 36

KAYNAKLAR 39

EKLER..... 43

EK-1. Ön Görüşme Formu..... 44

EK-2. Katılımcı Anket Formu 45

EK-3. Katılımcı Görüşme Formu..... 47

EK-4. Çevrimiçi Yapılandırılmış Anket Formu (ÇYA)..... 48

EK-5. Etik Kurul İzni..... 51

EK-6. Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu GİMUK..... 53

EK-7. Çevrimiçi Yapılandırılmış Anket Formu..... 74

ÖZGEÇMİŞ 75

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo **Sayfa**

Tablo 3.1. Örneklem Grubunun Hazırbulunuşluk Ölçütleri..... 24

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil **Sayfa**

Şekil 2.1. Sünger Beceri Küpü ve Beceri Önlüğü..... 11

Şekil 3.1. Araştırma Modeli……..……..... 23

Şekil 3.2. GİMUK Prototiplerin Hazırlanması ve Aşamaların Fotoğraflanması... 26

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
OSB	Otizm Spektrum Bozukluğu
CDC	Centers for Disease Control and Prevention
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
GİMUK	Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu
ODFED	Otizm Dernekleri Federasyonu
TOV	Tohum Otizm Vakfı
OÇEM	Otizmli Çocuklar Eğitim Merkezi
DSM-5	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-5
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
APA	American Psychiatric Association

1. GİRİŞ

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de adı sık duyulan Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB); toplumsal, duygusal etkileşimde sapmalar, kısıtlı ve tekrarlayıcı davranışlar; konuşma, görme, tatma, dokunma gibi duyularda anormalliklerle karakterize edilen bir nöro-gelişimsel bozukluktur. İlk olarak tanımlanması üzerinden uzun bir zaman geçmesine rağmen etiyolojisi ve tedavisi üzerine bilgiler halen kısıtlıdır (Ekici, 2017:143).

Hastalıkları Kontrol Etme ve Önleme Merkezi'nin (Centers for Disease Control and Prevention-CDC) 2016 yılında yaptığı araştırma verilerine göre; her 54 çocuktan 1'inin otizm tanısı aldığı; erkeklerde kızlardan 4,3 kat daha fazla oranda görüldüğü belirtilmektedir (CDC, 2020:1).

Türkiye'de OSB'nin yaygınlık oranlarına ilişkin bir veriye rastlanılmamıştır. Millî Eğitim Bakanlığının (MEB) 2014 yılı verilerine göre; zorunlu eğitim çağında, OSB olan çocuk sayısı 16.837'dir. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin %53,2'si otizmli bireylere hizmet vermektedir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2016:9). Millî Eğitim Bakanlığının 2021 yılı verilerine göre; otizmli çocukların eğitimini sağlayan 1.470 kurum, e- Okul Yönetim Bilgi Sistemine kayıtlı 11.679 otizmli öğrenci bulunmaktadır (MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2021).

Kanner, otizmli/otistik bireylerin normal bir motor gelişimi noktasında eksik olduklarını ifade etmektedir. Fiziksel olarak normal gibi görünmelerine karşın bu tip çocuklarda, kendi akranlarına göre motor becerilerinin pek gelişmediği; normal zamanlarda bu becerileri kullanmadığı ya da geç kullandığı gözlenmiştir (Aktaran: Savahil, 2016:17). İnce motor becerilerindeki gerilikler, otizmli çocukların öz bakım becerilerini yerine getirmelerinde sorun yaşanmasının önemli nedenlerindendir.

Öz bakım becerileri, otizmli çocukların bağımsız olabilmeleri için öğrenmeleri gereken temel becerilerdir. Kendi başına giyinip soyunabilme, yemek yiyebilme, temizlik gereksinimini karşılayabilme gibi sıralanabilecek bu tür becerilerin öğretimi ile çocuğun başkalarına bağımlı olmaktan kurtulması ya da en az bağımlılıkla gereksinimlerini karşılayabilmeyi öğrenmesi amaçlanmaktadır (Otistik Çocukların Eğitiminde Aile El Kitabı, 2002:60).

Giyinme, temel öz bakım becerilerindendir. Giyinme becerilerinin oluşturulması ve sürekliliğinin sağlanması için çocukların bağımlılıklarını azaltan, yaşam kalitelerini arttıran, engel türlerine uygun fonksiyonel giyim ürünlerine ihtiyaç duyulmaktadır (Çetin ve Kurnaz, 2017:81). Özellikle, yaşamla ilgili bazı davranışlar, sosyalleşme ile ilgili bazı kurallar ve temel alışkanlıklar, günlük ilişkiler sırasında öğrenildiğine göre; aile, çocuk için bütün bu becerilerin temelinin atıldığı ilk yer olarak önem taşımaktadır. Otizmli çocuğu olan ailelerden bazıları yaşadıkları zorluklar sebebiyle kimi zaman güven sorunu yaşayabilmektedirler. Anne babaların yeterlilik duygularını ya da kendine olan güvenlerini destekleyici yöntemlerden birisi otizmli çocuğun kendi bakımına yönelik tüm girişimlerde, ebeveynlerden bağımsız olarak başarabilmesine yardımcı olmaktır (Darıca, Abidoğlu ve Gümüşcü, 2017: 145-148).

Bu çalışmayla, annelere otizmli çocukları için modifiyeli giysiler yapmaya yardımcı olacak *Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu (GİMUK)* hazırlanması amaçlanmıştır. Böylece giysileri daha fonksiyonel ve kullanışlı bir ürün haline getirerek hem çocukların hem de annelerinin yaşamlarını kolaylaştırmak hedeflenmektedir. Bu hedeflerle araştırmadaki problem durumu aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Problem Durumu

Genelde otizmli çocukların üç-dört yaşındayken bir tahta üzerinde dengede durabildikleri bununla birlikte ip atlama, dans, yüzme gibi büyük kas motor becerilerin kullanılmasını gerektiren bazı hareketleri, taklit etme becerilerinin çok az gelişmesi ya da hiç gelişmemesine bağlı olarak daha geç öğrendikleri görülmektedir (Darıca, Abidoğlu ve Gümüşcü, 2017:39). Otizmli çocuklarda; kâğıt kesme, kutu içine küp atma ve ipe boncuk dizme gibi küçük kas motor becerilerinin kullanımını gerektiren hareketlerin de oldukça zayıf olduğu gözlenmektedir. Fiziksel olarak birçok beceriyi normal gelişim dönemlerine ait sürelerde kazanmaya hazır olan bazı çocukların, çevrelerine karşı ilgisizlikleri nedeniyle bu becerileri kazanamadıkları, akranlarına göre daha geç yaşlarda oturdukları ve yürüdükleri de belirlenmiştir (Ekici, 2017:55).

Otizm spektrum bozukluğu kategorisi, erken tanıya en çok ihtiyaç duyulan bir gelişimsel yetersizlik kategorisidir. Çünkü erken tanı sayesinde otizmli çocuklar, yoğun bir özel eğitime başlatılarak çok önemli ilerlemeler kaydedebilmektedirler (Kırcaali- İftar, 2015: 29). Tıpkı normal çocukların bireysel özelliklerine uygun eğitim

verildiği gibi otizmli çocuklar da ilgi ve becerileri doğrultusunda eğitim alma konusunda yönlendirilirlerse oldukça başarılı olabilirler. Otizmli çocukların günlük yaşamlarını ebeveynlerinden bağımsız olarak sürdürebilmeleri için öz bakım becerilerini yerine getirmeleri gerekmektedir. Bu öz bakım becerilerden biri de giyinme becerisidir.

Palto, kazak, pantolon, çorap, şapka, eldiven, ayakkabı giyinme becerileri sırasında kullanılması gereken düğme, çıtçıt, fermuar açma-kapama, fiyonk bağlama-çözme gibi eylemler "tamamlayıcı nitelikte giyinme becerilerindendir (Vuran, 1989:12).

Giyinme becerisi, otizmli çocukların ve ebeveynlerinin günlük yaşamlarını kolaylaştırmada oldukça büyük öneme sahip bir öz-bakım becerisidir. Otizmli her bir çocuğun farklı motor gelişim özelliklerine sahip olması nedeniyle giyinme ve soyunma gibi becerileri yerine getirmekte problem yaşadıkları görülmektedir. Bu çocukların normal gelişim gösteren yaşıtlarına göre bağımsız olarak giyinip soyunması hem onlar hem de bakımlarından sorumlu ebeveynleri açısından oldukça önemlidir.

Çocuk az bir yardımla da olsa kendi kendine giyinip soyunabilmeyi öğrenmelidir. Çocuğa sık deneme olanağının sağlanması, kendisinin yapabilmesi yönünde desteklenmesi, çocuğun bu becerileri öğrenmesini kolaylaştıracaktır. Çocuğun değişik özelliklerdeki giysileri kendi kendine giyinip- soyunabilmeyi öğreninceye kadar, alınacak olan giysilerin kolay giyilip çıkarılabilecek özellikte olmasına dikkat edilmelidir (Darıca, Abidoğlu ve Gümüşcü, 2017:88-89).

Otizmli çocukların ve annelerinin, giyinme/giydirme sürecinde yaşadıkları problemlere çözüm olması için modifiyeli giysiler hazırlamak, çocukların sağlıklı yaşıtları gibi giyinmesini ya da onlara yakın düzeyde bağımsız bir birey olarak gelişimlerine destek olabilecektir. Bu nedenle araştırma problemi şu şekilde belirlenmiştir.

Problem Cümlesi:

Annelerin, otizmli çocukları için modifiyeli giysiler hazırlamalarına yardımcı olacak "*Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu (GİMUK)"* nasıl olmalıdır?

Alt Problemler

Annelerin, otizmli çocuklarına yönelik modifiyeli giysiler hazırlayabilmelerine rehber olacak;

1) GİMUK içeriğinde Neler Olmalıdır?
2) Annelerin, hazırlanan GİMUK' a yönelik görüşleri nelerdir?

Amaç

Bu araştırmada tamamlanması hedeflenen amaçlar sırasıyla,

1) Otizmli çocuklara yönelik giysi modifikasyon teknikleri hakkında başta anneler olmak üzere ebeveynlere farkındalık oluşturmak,
2) Modifiyeli giysilerle otizmli çocukların bağımsız giyinme becerisi kazanmalarına yardımcı olmak böylece ebeveynlerin çocuklarını giyindirme sorumluluklarını azaltmak,
3) Annelerin/Ebeveynlerin, çocuklarının ihtiyacına uygun modifiyeli giysiler yapabilme becerilerini geliştirmek,
4) Otizmli çocukların güncel modayı yansıtan, işlevsel, ergonomik ve konforlu giysi kullanmalarına katkı sağlamaktır.

Önem

Amerikan Sağlık Bakanlığının yaptığı araştırmaya göre tüm dünya genelinde doğan her 54 çocuktan biri otizmli olmaktadır (Odfed, 2013). Meclis Araştırma Komisyonunun 2020 yılı Raporuna göre, otizm görülme oranları, 2006'da 1/150, 2008'de 1/88, 2012'de 1/68 ve 2014' de 1/45 olarak saptanmıştır (Meclis Araştırma Komisyonu, 2020).

Tohum Otizm Vakfı'nın (TOV) 2015-2016 eğitim öğretim yılı araştırma verilerine göre; Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel eğitim kurumlarında toplam 3.027 öğrenci bulunmaktadır. Yine, ilkokul- ortaokul ve okul öncesi kurumlarında kaynaştırma eğitimi alan öğrenci sayısı 2.496'dır (TOV, 2017). Bu veriler azımsanmayacak derecede otizm tanısı konmuş çocuk olduğunu göstermektedir. İşin içerisine aileler de dâhil edildiğinde sayı iki hatta üç katına çıkmaktadır. Bu sayıya ailelerin dâhil edilmesinin sebebi otizmli çocukların birçoğunun ailelerine bağımlı olarak yaşamasıdır. Sağlıklı yaşıtlarının ebeveynlerinden bağımsız olarak gerçekleştirdikleri giyinme becerileri, otizmli çocuklar için hiç de kolay olmamaktadır.

Bu çalışma, otizmli çocukların giyinme becerisine ihtiyaçları konusunda toplumsal farkındalık oluşturmak, bu konuda ailelerine bağımlılıklarını azaltmak, topluma

uyumlarını kolaylaştırmak, ebeveynlerin sorumluluklarını azaltmak açısından önemli görülmektedir.

Varsayımlar/ Sayıltılar

Araştırmada aşağıdaki düşünceler varsayılmaktadır;

1) GİMUK ile annelerin otizmli çocuklarının giyinme sorunlarına yönelik kendi çözüm önerilerini geliştirebilme becerisi kazandırılabilir.

2) Modifiyeli giysiler ile otizmli çocuklar daha rahat ve konforlu giyinebilirler.

3) Dikiş dikme ve tadilat yapma becerisine sahip olanlar GİMUK içerisindeki uygulamaların kolay, anlaşılır ve faydalı olduğu konusunda daha doğru yorum yapabilirler.

Sınırlılıklar

Araştırma;

1) 6-12 yaş arası Düzey 1 seviyesindeki giyinme becerisi engeli bulunan otizmli çocuklarla,

2) Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri ve Otizmli Çocuklar Eğitim Merkezinde (OÇEM) eğitim gören çocukların bakımından sorumlu olan ebeveynlerin;

a) Kılavuz hazırlanmadan önce çevrimiçi yapılandırılmış ankete verdikleri cevaplarla,

b) GİMUK içeriği hakkında verdikleri görüşler ile sınırlandırılmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Otizmin Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

Otizm, algı bozukluğuna neden olan organik bir hasar olup Yunanca "Autos" anlamına gelmektedir. Genellikle yaşamın ilk iki yılında ortaya çıkan otizm, sosyal ve iletişim becerilerini engelleyen bir gelişim bozukluğudur (Güneş, 2005:13).

Otizm spektrum bozukluğu (OSB); toplumsal, duygusal etkileşim ile iletişimde sapmalar, kısıtlı ve tekrarlayıcı davranışlar, işitme görme, tatma ve dokunma gibi duyularda anormalliklerle karakterize edilmiş bir nöro-gelişimsel bozukluktur (Ekici, 2017:143).

Tarihte ilk olarak, 1943 yılında Amerikalı çocuk psikiyatristi Leo Kanner, 11 vaka ile çocukluk çağı otizminden bahsetmiş, aşırı takıntılar, stereotip davranışlar, ekolali konuşma gibi belirtileri sebebiyle şizofreniyle ilişkilendirmiştir (Kanner, 1943:217-250).

1970'lerden sonra bu durumun şizofreniden tamamen farklı bir kategori olduğu (Mukaddes, 2017:1) Şizofrenide görülen halüsinasyon ve delüzyonların otizmde olmaması ile birbirinden ayrıldığı (Darıca, Abidoğlu, Gümüşcü, 2017:20) tespit edilmiştir.

Öğrenme ve algılama zorluğu çeken bu çocuklardaki otizm belirtileri ve bunların seviyesi her çocukta farklılık gösterebilmektedir (Güneş, 2005:13-14). Amerikan Psikiyatri Birliği'nce (APA) 2013 yılında yayımlanan DSM-5'te (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-5) otizm ağırlık düzeyleri 3 şekilde irdelenmiştir. Bunlar sırasıyla şöyledir:

Düzey 1: Davranışlarda esneklik göstermeme, bir ya da birden çok bağlamda işlevselliğin belirgin olarak bozulmasına neden olur. Etkinlikler arasında geçiş yapmakta güçlük çeker. Düzenleme ve tasarlama sorunları, bağımsız olmasına engel olur. Destek eğitime gereksinim duyulur.

Düzey 2: Davranışlarında esneklik göstermeme, değişiklik karşısında güçlük çekme ya da diğer kısıtlı/ yineleyici davranışlar, sıradan bir gözlemcinin görebileceği düzeyde sık ortaya çıkar ve değişik bağlamlarda işlevselliği bozar. Odağını ve yaptığı eylemi değiştirmekte büyük sıkıntı/güçlük yaşar. Yoğun destek eğitime gereksinim duyulur.

Düzey 3: Davranışlarında esneklik göstermeme, değişiklik karşısında aşırı güçlük çekme ya da diğer kısıtlı/ yineleyici davranışlar bütün alanlarda işlevselliği belirgin olarak bozar. Odağını ve yaptığı eylemi değiştirmekte büyük sıkıntı/güçlük yaşar. Çok önemli ölçüde destek eğitime gereksinim duyulur (APA, 2014:28).

2.1.1. Otizmin Belirtileri ve Tanılanması

Otizmin nedenleri ve belirtileri ile ilgili en son kabul edilen görüşe göre otizm tanısında, psikiyatri kliniklerinde kullanılan DSM-III-R ölçeğine ait ölçütlerdir. Bu ölçütler de belirtildiği gibi otizmin en belirgin özellikleri: sosyal, iletişim ve yaratıcı etkinliklerdeki yetersizliklerdir (Darıca, Abidoğlu ve Gümüşcü, 2017:33).

Frith (2008), inceleme yaptığı üç vakadan yola çıkarak, otizmin 3 temel özelliğine vurgu yapmıştır. Bunlardan ilki karşılıklı sosyal etkileşim kurmada yetersizlik, ikincisi iletişim kuramama, üçüncüsü ise diğer iki özellikten farklı olarak sürekli aynı filmi izlemek, her gün aynı yemeği yemek istemek gibi tekrarlayan ve takıntılı davranışlardır. Bu takıntıları sebebiyle otizmli bireyler değişime ve yeniliğe direnç gösterirler.

Otizmin tanısı, davranışsal ölçütlere dayanılarak konulmaktadır. Otizmli çocuklar belirli yaşlarda kritik davranışlar sergilerler. Bazı yetilerin gelişip gelişmediğine belli yaşlarda karar verilir (Korkmaz, 2016:84). Örneğin, bir çocuk 1 yaşını geçtiği halde hala aguluyorsa, 1,5 yaşını geçtiği halde tek bir kelime dahi etmiyorsa ya da gösterdiği davranışları artık sergilemiyorsa otizm açısından karara varılabilir. Benzer şekilde oyun oynama yetisi ya da yaşıtlarıyla iletişim kurma becerileri de 3-4 yaşlarında değerlendirilebilir (Kırcaali-İftar, 2015:30). Tanının erken konulması ailenin durumu kabullenmesi ve tedbir alması açısından avantaj sağlamaktadır. Ailenin beklentilerinin makul seviyeye çekilmesiyle çocuğu destekleyici/geliştirici tedavi teknikleri ve eğitimler hakkında bilgilendirmeler yapılabilmektedir (Mukaddes, 2017:59).

2.2. Otizmli Çocukların Motor Gelişim Özellikleri

Fiziksel görünüşleriyle diğer çocuklardan ayırt edilemeyen otizmli çocukların, motor becerilerinde yaşıtlarına göre geri oldukları görülmektedir. Otizmli çocukların ip atlama, dans etme, yüzme gibi büyük kas motor becerilerini kullanmaları gereken durumlarda, taklit becerilerinin çok az olması ya da hiç olmaması nedeniyle daha geç öğrendikleri tespit edilmiştir. Kâğıt kesme, kutu içine küp atma ve ipe boncuk dizme

gibi küçük kas motor becerilerinin de yeterince gelişmediği gözlenmektedir. Fiziksel olarak incelendiğinde birçok beceriyi gelişim dönemlerine göre kazanmaya hazır olan bazı otizmli bebeklerin çevrelerine karşı ilgisiz olmaları sebebiyle kazanamadıkları ve geç gelişim gösterdikleri belirtilmektedir (Darıca, Abidoğlu, Gümüşçü, 2017:39).

2.3. Otizmli Çocuklarda Giyinme Becerisi

Otizmli çocuklar az bir yardımla da olsa kendi kendine giyinip soyunabilmeyi öğrenmelidir. Sık deneme olanağının sağlanması, kendisinin yapabilmesi yönünde desteklenmesi, çocuğun bu becerileri öğrenmesini kolaylaştıracaktır.

Otizmli çocuklara eğitim verilmeden önce çocuğun giyinme ve soyunma ile ilgili aşağıdaki davranışları yerine getirip getiremediği gözlenmelidir:

- Pijamasının altını giyme- çıkarma,
- Pantolonunu giyme- çıkarma,
- Bluzunu giyme- çıkarma
- Çoraplarını giyme- çıkarma,
- Bağcıksız ayakkabısını ya da terliğini giyme- çıkarma (Darıca, Abidoğlu, Gümüşcü, 2017:88).

Giyinmeyle ilgili becerilerin öğretiminde, özellikle temel giyinme becerileri çalışılırken, modifiyeli giysileri kullanmak, çocuğun daha kolay başarıya ulaşmasını sağlayabilir. Örneğin el kasları yeterince gelişmemiş olan otizmli çocuklar için düğmeli giysiler yerine velkro bantlı giysiler tercih edilmelidir. Dar giysileri giymekte zorlanan çocuklar için bağımsız giyinmelerini destekleyici bol giysiler kullanılmalıdır (Varol, 2020:150).

Giyinme becerileri, aşağıda verilen örneklerde olduğu gibi her giysi türüne göre kendi içerisinde belirli bir sıralamaya konulmalıdır. Kolaydan zora doğru bir giyinme eğitimiyle beceri kazandırılması daha kolay olabilmektedir (Varol, 2020:140-141).

- Pantolon Giyme Becerisi: Önce beli lastikli pantolon ya da Bermuda şort, daha sonra fermuarlı ve düğmeli pantolon giyme öğretilmelidir.
- Kazak Giyme Becerisi: Kolaydan zora doğru sırasıyla V yakalı, bisiklet yakalı ve dik yakalı (balıkçı) kazak giyme becerisi denenmelidir.
- Çorap Giyme Becerisi: Sırasıyla şoset, diz altı ve külotlu çorap giyme becerisi kazandırılmalıdır.

- Ayakkabı Giyme Becerisi: Mokasen ayakkabı (bağcıksız ve dilsiz) ile başlanmalı daha sonra dilli ve cırt cırtlı ayakkabı, dilli ve bağcıklı ayakkabı ile devam edilmelidir.
- Düğme İlikleme Becerisi: Önce giysilerin önündeki düğmeleri ilikleme, sonra yanlarındaki ve arkalarındaki düğmeleri ilikleme öğretilmelidir.

2.3.1. Otizmli Çocuklara Giyinme Becerisi Kazandırmak İçin Kullanılan Duyusal Materyaller

Duyusal materyaller, montessori yöntemi ile tüm duyu organlarını harekete geçirebilen çeşitli materyallerdir. Bu materyallerin kullanılmasının amacı çocuğun dikkatini çekmek ve becerileri bir düzen içerisinde kazanmasını sağlamaktır. Tasarlanan her materyal tek bir duyuya hitap eder ve tek bir beceriyi öğretir. Böylece çocuğun kafasının karışması önlenerek öğrenme kolaylaştırılmaktadır. Bu yöntem çocuğun ihtiyaç duyduğu konuda kendi seçimini yapmasını sağlayarak, zevk alarak öğrenme ortamı oluşmasına olanak sağlamaktadır (Kadıoğlu ve Altunbaş,2020:124-125).

Dokunma duyusu, otizmli çocuklar için çevreleri hakkında bilgi edinmelerini ve öğrenmelerini sağlayan en güvenilir yoldur. Masa hazırlamak, giyinmek gibi becerilerin öğrenilmesinde, dokunarak öğrenme ile daha kalıcı sonuçlar elde edilmiştir (Grandin, 2015:62). Otizmli çocukların, günlük beceri kazanımlarını kolaylaştırmak, bireyselleşmelerini sağlamak için verilen eğitimlerde duyusal materyaller oldukça önemli bir yere sahiptir.

Otizmli çocuklara giyinme becerisi eğitimi verilmeden önce giyinme sırasında zorlandıkları ince motor becerilerinden olan fermuar açma/kapama, düğme ilikleme/açma, çıt çıt açma/kapama, bağcık geçirme/bağlama, kopça takma, cırt cırt açma/kapama gibi becerilerin kazandırılabilmesi gerekmektedir. Bu becerilerin kazanılmasını kolaylaştırmak için de duyusal materyallerden faydalanılmaktadır. Bu materyaller; sünger beceri küpü ve beceri önlüğüdür (Şekil 2.1.).

Şekil 2.1. Sünger Beceri Küpü ve Beceri Önlüğü
Kaynak: https://duyumarket.com.tr/sunger-beceri-kupu-dm2056

2.4. İlgili Araştırmalar (Tarihe göre sıralanmıştır)

Konu ile ilgili literatür taraması yapılmış, tezler, makaleler, konferanslar, bildiriler, kitaplar ile çeşitli resmi kurum ve kuruluşlara ait web siteleri taranmıştır. Yapılan taramalarda, otizmli çocuklar için modifiyeli giysi uygulamalarına yönelik olarak hazırlanmış sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmüştür. Aşağıda kronolojik sıraya göre önce Türkiye'de sonra yurtdışında yapılan çalışmalardan ulaşılan ve konuyla ilgili olduğu düşünülen araştırmalara yer verilmiştir.

Türkiye' de Yapılmış Araştırmalar(Tarihe göre sıralanmıştır)

Vuran (1989) "Zihinsel Engelli Çocukların Giyinme Becerilerinde Yapabildiklerine Dayalı Olarak Hazırlanan Öğretim Materyalinin Etkililiği" başlıklı yüksek lisans tezinin yapılmasının amacı, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Zihinsel Engelliler Eğitim ve Araştırma Birimi'nde bağımsız olarak giyinme becerilerini gerçekleştiremeyen çocukların, ölçme araçlarında yapabildikleri becerilere uygun olarak hazırlanan öğretim materyali ile kullanılan yöntemin ; bağımsız olarak pantolon, yakalı kazak ve çorap giyme becerilerinin kazanılmasında etkili olup olmadığını belirlemektir.

Ölçü araçları bire bir oturumlarda dört gün süreyle ön test olarak uygulanmıştır. En düşük ortalama puana sahip olan grup deney grubu olarak seçilmiş ve bu grupta sekiz hafta süreyle Giyinme Becerileri Öğretim Materyali denenmiştir. Öğretim için düğmesi ve fermuarı olan pantolon, yumuşak kumaşlı V yakalı kazak ve kısa konçlu çorap kullanılmıştır. Çalışma, eşofmanların çıkarılarak seçilen giysilerin giyilmesi için

jimnastik etkinlikleri sonrasında grup öğretimi şeklinde, araştırmacı ve lisans öğrencileri tarafından gerçekleştirilmiştir. Öğretimde geri zincirleme ve giderek ipucunun azaltılması kullanılmıştır. Beceri tamamlandıktan sonra deneklere, istedikleri bir etkinliği gerçekleştirmeleri için izin verilmiştir.

İkinci grupta özellikle sistemli biçimde giyinme becerileri öğretimine yer verilmemiş, üçüncü grupta ise Özel Eğitim Bölümü lisans öğrencileri kendi hazırladıkları etkinlikleri uygulamışlardır. Araştırma verilerinin analizinde grupların kendi içinde ön test-son test puanları Wilcoxon-T Testi kullanılarak, öğretim yapılan ve yapılmayan grupların son test puanları Mann-Whitney U Testi kullanılarak sınanmıştır.

Araştırma bulguları, öğretim materyalinin zihinsel engelli çocuklara pantolon, V yakalı kazak ve çorap giyme becerilerinin kazandırılmasında etkili olduğunu gösterir niteliktedir. Öneri olarak (tuvalet, yeme vb.) diğer temel becerilerinin kazandırılmasında da bu öğretim materyalinin geliştirilerek kullanılabileceği belirtilmiştir.

Kacar (2004) "Zihinsel Özürlü Çocukların Giysi Kullanımında Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans tezi, Denizli İli Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Çamlık İ.Ö.O. ve Mesleki Eğitim Merkezi, Çamlık Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi ve Güzelyurt Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitimi Merkezine kayıtlı bulunan 8-15 yaş arasındaki 104 zihinsel engelli çocuğun üzerinde yapılmıştır. Çalışmada, çocukların giysi kullanımında karşılaştıkları sorunları ortaya koymak, hazır giyim sektörünce üretilen ürünlerin zihinsel engelli çocukların gereksinimlerine ne ölçüde cevap verdiği üzerinde durulmuştur. Devamında, zihinsel engelli çocukların kullanabilecekleri giysilerin özellikleri, kullanıma uygun giysi tasarımlarının hazırlanması ve araştırma sonuçları dikkate alınarak araştırıcı tarafından zihinsel engelli çocuklar için tasarlanan giysilerin kullanıma ne derece uygun olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır.

Ailelere yapılan anket sonuçları doğrultusunda ön ve arka tarafı ayırt edilebilen, çift taraflı kullanılabilen, iri çıtçıtların olduğu kapamalı giysiler, büyük elcikleri olan fermuarlar, kapama gerektirmeyen manşetler, velcro (cırt) bantla kapamalı giysiler tasarlanmış ve deneklerin bu giysileri rahatlıkla kullanabildikleri görülmüştür.

İlik (2006) "Otistik Çocuklara Giyinme Becerilerinin Kazandırılmasında Kullanılan Öğretim Yöntemleri Hakkında Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezinin hazırlanmasının amacı; otistik çocuklara eğitim veren öğretmenlerin giyinme becerilerini kazandırmada kullandıkları yöntemlerin neler olduğunu ortaya çıkarmak ve bu alanda ileri araştırma yapacaklara ışık tutmaktır.

Bağımlı ve Bağımsız Otistik Çocuklar Eğitim Merkezlerinde (OÇEM) eğitim gören otistik çocukların, giyinme becerilerini kazanmasında öğretmenlerin hangi yöntemleri kullandığı, bu yöntemleri neden tercih ettikleri, her çocuğa aynı yöntemle mi beceri kazandırdıkları gibi soruların cevapları Otistik Çocuklar Eğitim Projesi dâhilinde açıkça belli değildir. Bu bağlamda Türkiye'nin çeşitli yerlerinde bulunan OÇEM'lerde, otistik çocuklara eğitim veren öğretmenlerin giyim becerileri kazandırma da kullandıkları yöntemler hakkındaki görüşleri değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin otistik çocuklara giyinme becerisi kazandırmakta kullandığı yöntemleri çocuğun performansına, giyinme becerilerinin özelliklerine göre kendilerinin belirlediği ortaya çıkmıştır.

Giyinme becerilerini kazandırmada en çok zincirleme yöntemleri kullandıkları ve bu yöntemin hem otistik çocukların durumlarına hem de giyinme becerisi gibi zor becerilerin öğretiminde, basamaklarının kolaydan zora doğru sıralanmasından dolayı diğer becerilere göre daha uygun olduğu belirlenmiştir.

Yücesoy Özkan (2007) "Yetersizlik Gösteren Bireylere Giyinme Becerilerinin Öğretimiyle İlgili Alan Yazın Taraması" başlıklı makalede, yetersizliği olan bireylere giyinme becerilerinin öğretiminde kullanılan yöntem ve uygulamalar konusunda bilgi edinmek amacıyla, özel eğitim alanında 1965–2005 yılları arasındaki yayınlar incelenmiştir.

Çalışma için "*American Journal of Mental Deficiency, Applied Research in Mental Retardation, Education and Training in Mental Retardation, Journal of Applied Behavior Analysis, Journal of Behavioral Education, Journal of Developmental and Physical Disabilities, Journal of Early Intervention, Journal of Mental Deficiency, Mental Retardation, Research in Developmental Disabilities, Teaching Exceptional Children*" dergileri taranmıştır.

Bu çalışmada gelişimsel yetersizliğe sahip bireylere giyinme becerilerinin öğretimi konulu 15 araştırmaya odaklanılmıştır. İncelenen çalışmalarda, sadece giyinme ve soyunma becerilerine değil, giyinme becerilerinin yanında düğme ilikleme, fermuar çekme ve giysi seçimi yapma gibi ek becerileri içeren becerilerin öğretimine de yer verilmiştir.

Araştırmaların çoğunda, giysileri çıkarma ve giyme becerileri üzerine çalışılmıştır. Sadece 1 araştırmada (%7), giysilerde uygun renk seçimi ile ilgili öğretim yapılmıştır. Ancak, özellikle yetersizliği olan bireylerin kendi yaşam sorumluluklarını almalarını sağlamak ve yaşam kalitelerini arttırmak amacıyla, havaya ve modaya uygun giysi seçme, beğendiği giysiyi satın alma, aksesuar kullanma gibi daha kapsamlı becerilerin öğretiminin yapıldığı araştırmaların yapılması önerilmiştir.

Kanpolat (2008) "Otistik Bireylere Adı Söylenen Giysiyi Gösterme Becerisinin Öğretiminde Bilgisayar Aracılığıyla Sunulan Eşzamanlı İpucuyla Öğretimin Etkililiği" başlıklı yüksek lisans tezinde otistik özellik gösteren bireylere adı söylenen giysiye ait resmi gösterme becerisinin öğretiminde bilgisayar aracılığıyla sunulan eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiği araştırılmıştır. Tek-denekli araştırma modellerinden, denekler arası çoklu yoklama modeli ile tasarlanan araştırma, yaşları 8 ile 12 arasında değişen ve otistik özellik gösteren üç öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmada, her deneğe beş giysi öğretilmiştir. Araştırmanın bağımlı değişkeni, adı söylenen giysiyi bilgisayar monitörüne parmağıyla veya eliyle dokunarak gösterme davranışıdır. Bağımsız değişkeni ise bilgisayar aracılığıyla sunulan eşzamanlı ipucuyla öğretimdir.

Araştırmada, yoklama, öğretim ve izleme oturumları, bilgisayar aracılığıyla gerçekleştirilirken, genelleme oturumlarında bilgisayarda yer alan resimlerin yerine resimli kartlar kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda bilgisayar aracılığıyla sunulan eşzamanlı ipucuyla öğretimin, otistik özellik gösteren bireylere adı söylenen giysiye ait resmi gösterme becerisinin öğretiminde etkili olduğunu görülmüştür. Sonuçlar, öğretim bittikten 1, 3 ve 4.ncü haftadan sonra öğrenilenlerin kalıcılığının korunduğunu gösterir niteliktedir. Aynı zamanda, çocukların öğretimi yapılan beceriyi, farklı araç gereçlere genelleyebildikleri görülmüştür.

Soğancı (2011) "Otistik Çocuklarda Giysi Kullanımında Karşılaşılan Problemler" başlıklı yüksek lisans tezi, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde ve

OÇEM'lerde eğitim gören 6-12 yaş aralığında bulunan otistik çocukların bakımını üstlenen ebeveynler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, otistik çocukların özellikle kopçalı giysileri giymekte ve giysi kullanımı için gerekli olan baş ve işaret parmağı ile bir nesneyi tutma, tek ayağının üzerinde durma ön koşul becerilerini gerçekleştirmede problem yaşadıkları tespit edilmiştir. Giysiler üzerinde otistik çocukların giysi kullanımını kolaylaştırıcı çalışmaların yapılması çocuğun giysi kullanımı ile ilgili problemlerine çözüm getireceğinden, bu problemlerin giderilmesi ya da en aza indirilmesi için giysi kapamalarında velkro (cırt) bantların ve iri elcikli fermuarların kullanılması, beli lastikli pantolonların tasarlanması önerilmiştir.

Çetin ve Kurnaz (2017) "Özel Gereksinimli Öğrencilerin Giyinme Güçlüğü ve Tercihlerinin Veli ve Öğretmen Görüşlerine Dayalı İncelenmesi" başlıklı makale, öğrenci ailelerinin ve eğitimcilerinin görüşleri doğrultusunda giyinme sırasında giysilerden kaynaklı yaşanılan güçlükler ve giysi tercihlerini belirlemeye yöneliktir. Araştırmanın örneklemini, Ankara, Eskişehir, Konya, İstanbul, Tekirdağ, İzmir, Van ve Adana illeri sınırları içinde yer alan Eğitim Uygulama ve İş Eğitimi Merkezlerine ve Rehabilitasyon Merkezlerine devam eden özel gereksinimli öğrencinin araştırmaya katılmayı kabul eden 230 aile ve eğitimcisi oluşturmuştur. Araştırma tarama modelinde nicel yaklaşım ile yürütülmüştür. Araştırmanın verileri ''Down sendromlu çocukların giysilerden kaynaklanan giyinme problemleri ve giysi tercihleri'' anket formu ile ''Beyin felçli (SP) çocukların giyinme becerilerinde giysilerden kaynaklanan problemlerin belirlenmesi" anket formu kullanılarak toplanmıştır.

Çalışmanın sonuçlarından yola çıkarak tespit edilen öneriler şu şekilde sıralanmıştır:

Özel gereksinimli kişiler için oluşturulan giysilerin fonksiyonel, rahat, engel derecesine uygun; kalıplarının doğru tasarlanması onların giyinme soyunma sırasında karşılaşacağı güçlükleri en aza indirilmeli, böylece giyinmenin diğer aşamalarına da geçiş sağlanmaya çalışılmalıdır.

İnce motor becerilerindeki zayıflık ve kas gelişimleri bunun yanında da zihinsel yetersizlik giysinin kapama bölümlerinde yer alan ilik düğme becerilerinin yapılmasını güçleştirmektedir. Bu problemin ortadan kaldırılması için agraf yerine velkro (cırt) bantlar, büyük ve farklı renklerde iri düğmeler kullanılmalıdır. Kopça/agraf/çıtçıt olan giysilerde kullanımı daha kolay olacak aksesuar oluşturulmalı, becerilerin uzun

soluklu olması ve yaşama dair olması açısından sistemli olarak becerilerin öğretilmesi sağlanmalıdır.

Özellikle ortopedik engelli, öz bakım gereksinimi duyan öğrenciler ile Down Sendromlu ve Otizm Spektrum Bozukluğu olan öğrenciler daha fazla giyinme sorunu yaşamaktadır. Bu özelliklere göre hazır giyim sektörü ile iş birliği sağlanarak bireylerin engellilik derecelerine uygun giysilerin tasarlanması ve üretilmesi üzerine çalışmaların yapılması, eğitimci, aile, öğrenci ve üretici ile iş birliği halinde olunması, öğrencilerin istedikleri giysilere ulaşmalarını ve giyinme-soyunma sırasında daha az güçlük yaşamalarını sağlayacaktır.

Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar (Tarihe göre sıralanmıştır)

Haar ve Boles (2002) "Duyusal İşlem Bozukluğu Olan Çocuklar İçin Terapi Kıyafeti" başlıklı makalelerinde, (otizmle benzer özellikler gösteren) duyusal işlem ve motor gelişim bozukluğu tanısı olan çocukların gelişimlerine katkı sağlaması için terapi esnasında kullanacakları patentli giysi tasarımını tanıtmışlardır. Giysi, bir çocuğun omuzlarına ve gövdesine esnetilip gerdirilebilen bir dizi bant ile sabitlenmektedir. Giysinin üst kısmı, pelerini ve başlığı çocuğun ilgisini çekebilecek aksesuarlarla donatılmıştır. Pelerinin seans sırasında çocuk tarafından kullanılması sağlanmaktadır. Çocuk hareket ettiğinde sabitlenen bantlar gerilerek çocuğun vücuduna basınç uygulanmakta, bu şekilde kas ve eklem koordinasyonunun güçlenmesi desteklenmektedir.

Brown (2007) "Otistik Çocuklar İçin Giysi" başlıklı çalışmasında otistik çocuklar için bir tulum tasarlamış ve patentini almıştır. Bu giysiyi hazırlamasındaki amaç, otistik çocukların birçoğunda üzerindeki giysiyi çıkartma eğiliminin olmasıdır. Bunu engellemek için kol ve bacak kısımlarından uzayıp kısalabilen, çocuğun giysiyi çıkarmasını engellemek için tüm kapamaları arkada olan korunaklı bir tulum geliştirmiştir. Bu tulum yetişkinlerde veya farklı engel grupları için de kullanılabilecektir.

Otake ve Teixeira (2013)'nın "Modanın Otistik Çocukların Gelişimine Etkisi" başlıklı yüksek lisans tezinde, giyinmede problem yaşayan otizmli çocukların ihtiyaçlarının belirlenmesi, pedagojik öğrenme yöntemlerinden faydalanarak 5-7 yaş

arası otizmli çocukların gelişimine destek olacak görsel, işitsel ve dokunsal unsurlar içeren çeşitli giysi tasarımları yapılması amaçlanmıştır.

Koo (2014) "Söyle Bana: Otizm Spectrum Bozukluğu (OSB) Olan Çocuklar İçin Günlük Terapi Giysisi" başlıklı çalışmada erken dönem otizm spektrum eğitiminde 2-5 yaş arası erkek çocuklardaki otizm belirtilerini hafifletmek amacıyla konuşan sensörlü bir şapka ve giysi tasarlanmıştır. Giysinin amacı otizmli çocukların giysileriyle oynarken ve eğlenirken kendini ifade etme ve iletişim kurma becerilerini geliştirmelerini sağlamaktır. Giysideki robot figürünün içine hareket algılayıcı, ışıklı ve sesli sensor monte edilmiştir. Erkek çocukları arasında popüler bir karakter olan robot karakteri kullanılmıştır. Bu sayede giysiyi giyen otizmli farkında olmadan eğlenirken duygularını nasıl ifade edeceğini öğrenebilecektir. Monte edilen elektronik parçalar yıkama kolaylığı sağlaması açısından sökülüp takılabilir şekilde üretilmiştir.

Duvall (2017) "Ayı Gibi Sarılmak: Duyusal İşlem Bozukluğu İçin Aktif Derin Dokunuşlu Basınçlı Giysinin Tasarımı ve Geliştirilmesi" başlıklı tezde duyusal işlem bozukluğu tedavisinde kompresyon (sıkıştırma) yöntemi kullanmaktadır. Bu tezin ilk amacı; duyusal işlem bozukluğu olan bireylerin ihtiyaç ve beklentilerinin belirlenmesidir. İkinci amacı ise bu ihtiyaçlara yönelik dinamik bir giysi oluşturmaktır.

Daha önce yapılmış olan çalışmalardan elde edilen bilgiler araştırmanın problem durumunu belirlemek için kullanılmıştır. Terapi için ihtiyaç duyulan değişkenler ve etkili bir çözüm üretebilmek için gereken özellikler belirlenmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda, giyen kişinin vücut şeklini hafızasına alan, giderek artan bir basınç uygulayan sıkıştırma yeleği geliştirilmiştir. Duyusal işlem bozukluğu olan bireylerde, genellikle vücudu saran elastik giysiler tercih edilmektedir. Sıkıştırma giysileri terapi sırasında hastalara sakinleştirici bir etki oluşturmaktadır. Günümüzde terapi için hazırlanmış giysiler bu etkiyi yeterince oluşturmadıkları için kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Hazırlanan yelek tasarımı estetik ve konfor açısından kullanıcıların beklentilerini karşılayan teknolojideki son gelişmelerden yararlanılarak uzaktan kontrol edilebilen, düşük hacimli sıkıştırma giysileri üretilmiştir. Yapılan bu çalışma, sıkıştırma giysilerinin bireyselleştirilmiş terapilerde uygulanabilir olduğunu göstermekte, gelecek çalışmalar için bir zemin oluşturmaktadır.

Koo, Gaul, Rivera, Pan ve Fong (2018) "Otizm Spektrum Bozukluğu İçin Giyilebilir Teknoloji Tasarımı" başlıklı çalışmada, otizm spektrum bozukluğu olan bireyler için kaygı ve duygu durumunu belirlemeye yardımcı olan sensörlü eldiven geliştirmişlerdir.

Eldivendeki sensörler yardımıyla bireyin nabız atış hızı, terleme miktarındaki artış sayesinde heyecan durumu, stres gibi duygu değişikliklerinin tespitinde kesin geri bildirim sağlamaktadır. Tasarlanan eldiven ince ve eli saracak şekildedir. Bunun nedeni; elin hareket ettiği esnada yerleştirilmiş olan sensörlerin hareket edip veri akışının kesilmesinin engellenmesidir.

Deneysel çalışmada katılımcılar tasarlanan eldiveni, materyal türü, fonksiyonları, tasarımı, kullanım özellikleri, kullanım durumu, işlevleri ve veri bildirim yöntemleri açısından değerlendirmişlerdir. Sonuç olarak eldiven, işlev açısından faydalı ancak estetik ve kullanım alanı açısından daha da geliştirilebilir bulunmuştur.

Araştırmanın Kavramsal ve Bilimsel Dayanağı:

1) Buraya kadar aktarılan bilimsel araştırmalar incelendiğinde; yerli araştırmaların büyük kısmının problem tespitine dayandığı gözlenmiştir. Özellikle yakın tarihli olanlarında yabancılar kadar doğrudan otizmli çocukların giyinmede karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik yeterli uygulamalı çalışmaya rastlanılmamıştır. Hazırlanan uygulamalı çalışmaların oldukça eski tarihli olduğu, tasarımlarda kullanılan materyallerin güncelliğini yitirdiği görülmüş ve otizmli çocuklara yönelik güncel malzeme, yüzey ve teknoloji ile yeni ve uygulamalı bir araştırmaya ihtiyaç olduğu kanaatine varılmıştır.

2) Otizmli çocukların bakımından sorumlu kişiler, onların giyim konusunda duyusal açıdan ne gibi sorunlar yaşadıklarına birebir şahit olmaktadırlar. Bu çocuklar, içinde rahat hissetmedikleri giysiler, giysi etiketleri, dikişleri ve dokularına karşı aşırı hassasiyet geliştirebilmektedirler. Yurtdışındaki bazı hazır giyim markaları bu sorunlardan yola çıkarak, otizmli çocuklar için çoğunluğun erişebileceği fiyatta giysiler üretmektedirler (Barloso, 2021). Otizmli çocuklar için Türkiye'de özel olarak giysi üretimi yapan bir markaya rastlanılmamıştır. Yurtdışında ise bu çocuklara yönelik modifiyeli giysi üreten moda markaları bulunmaktadır. Bunlar arasında, Tomy Hilfiger, Fun&Function, Kozie Clothes, Smart Knit Kids, Calm Care, gibi markaların yanında uyarlanabilir giysilerin bünyesinde satışını sağlayan Target, Kohl's, gibi

çevrimiçi satış siteleri de bulunmaktadır. Çevrimiçi pazarlama ve satış sitelerinin bazılarının Türkiye' deki kullanıcılar için satışı bulunmaktadır. Fakat hem döviz kuru sebebiyle alıcılara oldukça maliyetli olmakta hem de gümrük kontrolü sebebiyle alıcının eline ulaşması çok uzun sürdüğü için pek tercih edilmemektedir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama ve değerlendirme yöntemleri hakkında bilgi verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Verilerin toplanma şekli itibarıyla tez: Otizmli çocukların giyinme/giydirilme problemlerinin çözümüne odaklı olduğu için bir vaka/durum çalışmasıdır. Vaka çalışması, araştırmanın hem ürünü hem de nesnesi olabilecek nitel araştırma içerisindeki bir desen türüdür. Bu tür çalışmalar, araştırmacının gerçek yaşamda, belli bir zaman içerisindeki çoklu sınırlandırılmış durumlar hakkında çoklu bilgi kaynakları (gözlemler, mülakatlar, görsel-işitsel materyaller, dokümanlar, raporlar vb.) ile detaylı ve derinlemesine bilgi topladığı, bir durum betimlemesi ya da durum temaları ortaya koyduğu nitel bir araştırmadır (Yıldırım, Şimşek, 2016: 41; Creswell, 2018:97).

Tezde annelere, otizmli çocuklarının giyinme becerilerini kolaylaştıracak modifiyeli giysiler hazırlamalarına katkı sağlayacak fotoğraflı ve aşamalı giysi modifikasyon tekniklerini anlatan bir kılavuz hazırlanmıştır. Hazırlanan kılavuz aynı zamanda dijital ortama aktarılmış, e-Kılavuz hazırlanmış ve QR kod oluşturularak annelerin e-kılavuza erişimi kolaylaştırılmıştır. QR kod sistemi; görüntü tabanlı, arttırılmış gerçeklik yöntemlerinden biridir. Teknolojinin gelişmesiyle yaygınlaşan bu yöntem mobil araçlar için kolay erişim sağlaması nedeniyle tercih edilmektedir. Basılı eğitim materyallerinde kullanımı oldukça yaygın olan QR kod uygulaması ile okuyucular gerekli bilgilere, zaman ve mekân fark etmeksizin hızlı bir şekilde ulaşabilmektedirler (İspir, 2014: 26). Bu aşamada gerek kılavuzun tasarımı gerek uygulamaları gereği "tasarım tabanlı araştırma modeli" kullanılmıştır.

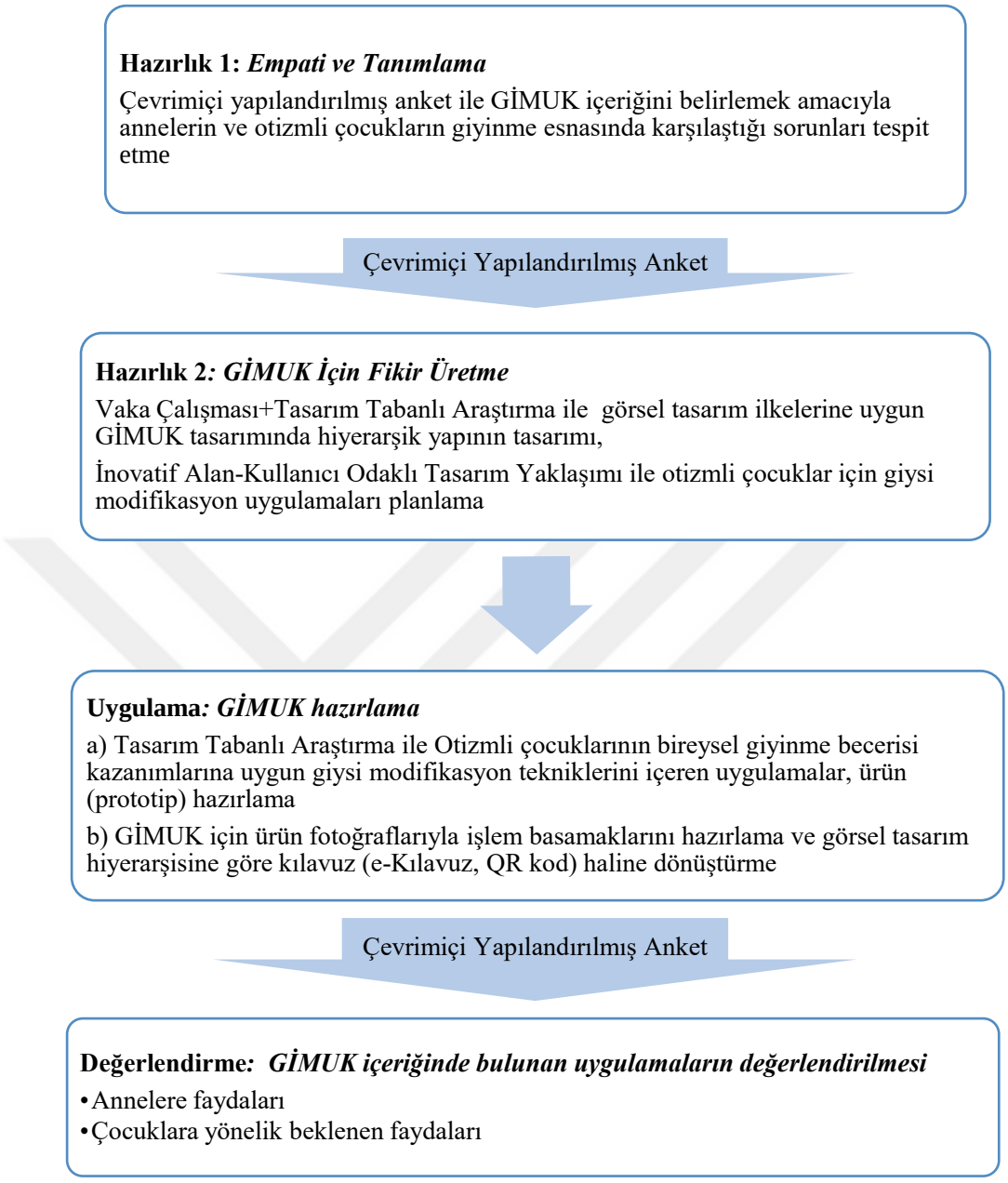
Tasarım tabanlı araştırma; tasarım ilke ve teorilerine öncülük eden, gerçek ortamlarda araştırmacı ve katılımcı iş birliği ile sistematik, esnek, tekrarlanabilen tasarım geliştirme uygulamalarını içeren, eğitimi geliştirmeyi amaçlayan bir araştırma modelidir (Wang, Hannafin, 2005: 6).

Otizmli çocukların giyinme/giydirilme problemlerinin çözümü gerektiğinden her çocuğun modifiyeli giysi gereksinimi de ayrıdır. Çevrimiçi ebeveyn anketiyle toplanan verilere göre her bir çocuğun ihtiyaçları özel olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle çalışmada, Tim Brown'un "İnovatif Alan Yaklaşımı" ve "Kullanıcı Merkezli Tasarım"

modelleri tercih edilmiştir (Brown, Watt,2010). Tim Brown'un "İnovatif alan yaklaşımı" ile hazırlanan GİMUK uygulamaları, Mindy Scheier'in Tommy Hilfiger markasına hazırladığı "Adaptive" koleksiyonundaki teknikler ile benzer özelliklerdedir (Kowalski,2019). Çünkü kullanıcı merkezli tasarım; "ürün tasarımının kullanıcı beklentileri altında şekillendiği ergonomi odaklı bir ürün geliştirme yaklaşımıdır" (Akay ve Kurt, 2008:295).

GİMUK, *Tüketici İhtiyaç Modelindeki* en temel ihtiyaçlardan biri olan fonksiyonel ihtiyaçlara yönelik olarak (Çeğindir ve Çakmak, 2018:88), problem çözmeyi hedefleyen uygulamalı bir çalışma olarak hazırlanmıştır. Uygulamalı araştırma, üretilen bilginin fiilen problem çözümüne aktarılmaya çalışıldığı "problem çözme odaklı" yaklaşımlardır (Karasar, 2016: 49).

Buraya kadar aktarıldığı üzere birden çok yöntem ve yaklaşım odağındaki çalışmanın modeli Şekil 3.1.'de özetlendiği gibi yürütülmüştür.

Şekil 3.1. Araştırma Modeli

Empati: Kullanıcı ihtiyaçları ve problemler hakkında düşünüldüğü; *Tanımlama:* Kullanıcı ihtiyaçlarının ve problemlerinin belirlendiği; Fikir Üretme: Kullanıcı ihtiyaçları ve problemlerinin çözümü için birçok fikir üretildiği, Uygulama: Çözüm önerilerinin geliştirilip uygulandığı, prototip çalışmalarının yapıldığı üretim aşamasıdır. Değerlendirme: Üretilen çözüm önerilerinin kullanıcı ihtiyaç ve sorunlarına ne kadar faydalı olduğunun ölçüldüğü aşamadır. Çalışmada yukarıda sıralanan basamaklara göre otizmli çocukların ihtiyaçları ebeveynlerince tanımlanmış, çözüm için uygulamalar ve değerlendirmeler yapılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Türkiye'de yaşayan otizmli çocuk anneleri evreninden, "*İstanbul'da ikamet eden, Tohum Otizm Vakfı, Otistik Çocuk Eğitim Merkezleri (OÇEM), MEB'e bağlı özel eğitim sınıflarında, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde eğitim gören 6-12 yaş aralığında otizmli çocuğu olan ve araştırmaya gönüllü katılmayı kabul eden 10 anne*" araştırma örneklemini oluşturmuştur. Çalışmada anneler katılımcılar (K1, K2, K3, …..) olarak tanımlanmıştır.

3.2.1. Amaçlı Örneklem Grubu

Araştırmanın örnekleminin belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme tercih edilmiştir. Ölçüt örnekleme; önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Burada sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da daha önce hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016:122).

Ölçüt No	Ölçütün Tanımı
1	Teknik kurallara uygun şekilde ölçü almayı, cetvel ve mezura gibi ölçüm araçlarını kullanmayı bilmek
2	Elde ya da makinede dikiş dikmeyi bilmek
3	Gerektiği yerde elde ya da makinede farklı dikiş teknikleri uygulayabilmek
4	Giysiye ilik açmak, düğme dikmek, lastik takmak gibi basit teknik uygulamalar yapabilmek

Tablo 3.1. Örneklem Grubunun Hazırbulunuşluk Ölçütleri

Tablo 3.1.' de verilen 4 temel düzeyde dikiş becerisine, böylece GİMUK' daki işlemleri yapabilecek alt yeterliliğe sahip 10 annenin demografik özellikleri aşağıdaki gibidir:

Annelerin, 3'ü ilköğretim, 3'ü lise, 4'ü üniversite ve üzeri bir eğitim kurumundan mezundur. Annelerin 5'i 2324-2999 TL, 2'si 3000-4999 TL, 3'ü 5000 TL ve üzeri ekonomik gelire sahiptir.

3.3. Verilerin Toplanması

Veriler, önce ön görüşme formu (Ek-1), anket formu (Ek-2) ve görüşme formu (Ek-3) şeklinde üç aşamalı olarak planlanmış, ancak Covit-19 Pandemi koşulları gereği aynı soruları içeren çevrim içi yapılandırılmış ankete dönüştürülerek toplanmıştır. Verilerin toplanmasında izlenen süreç aşağıdaki gibidir.

Hazırlık1-Empati ve Sorun Tanımlama: Araştırmanın odağını oluşturan GİMUK için konuyla ilgili yapılmış yerli ve yabancı yazılı, görsel, çevrim içi araçlardan kaynak taraması yapılmış, bilimsel araştırmalardan elde edilen verilere dayanılarak otizmli çocukların giyme sorunlarını tespit etmek amaçlı çevrim içi yapılandırılmış anket (ÇYA)(Ek-4) hazırlanmıştır.

Veriler, İstanbul'da çeşitli eğitim kurumlarında eğitim almakta olan 6-12 yaş aralığındaki otizmli çocuğa sahip 10 anneye uygulanan bu ÇYA ile toplanmıştır.

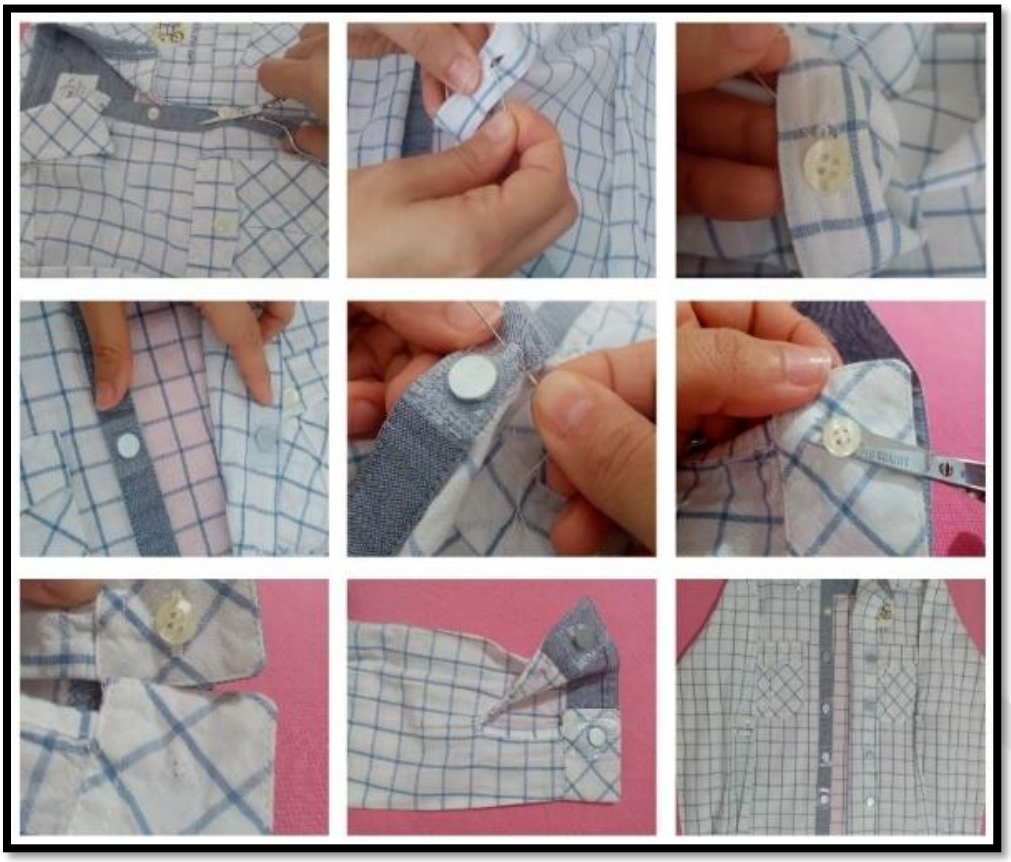
ÇYA iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci bölümde ebeveynlerin demografik özellikleri ve dikiş bilgilerini ölçmeye yönelik sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde ise GİMUK içeriğini oluşturmak için ebeveynlerin ve otizmli çocukların giyme/giydirme sürecinde yaşadıkları problemlere yönelik sorular sorulmuştur.

Hazırlık 2-Fikir Üretme ve Hazırlık: Annelere uygulanan anket sonrası, alınan cevaplara göre kılavuza alınacak giysi türü ve bölümleri belirlenmiş, işlemlerin nasıl ve hangi sırayla verilmesi gerektiğine karar verilmiştir. Bu konuda ilgili yayınlanmış yazılı, görsel kaynaklardan ve eğitim/öğretim ilkelerinden faydalanılmıştır.

Uygulama-GİMUK Hazırlama:

a- *İçeriği Oluşturma:* Hazırlık aşamasında oluşturulan GİMUK içeriği ve iş akış planına göre; otizmli çocukların, giyinme/giydirilme esnasında giysilerde fiziksel açıdan sorun teşkil eden kısımlarına çözüm önerisi geliştirmeye odaklanılmıştır. Giysiler modifiye edilerek, günümüz modasına, teknolojisine uygun aksesuar ve materyaller araştırılarak temin edilmiş, görsel açıdan modifiye edildikleri fark edilmeyecek şekilde tasarlanarak prototipler hazırlanmış, yapılan her aşama fotoğraflanmıştır (Şekil 3.2.). Daha sonra her giysi türüne göre modifiyeli bölümün nasıl hazırlandığına yönelik işlem basamakları yazılmıştır. Gömlek, tişört ve pantolon üçlüsünden oluşan giysiler kendi içinde modifiyeli bölümlere göre sıralı olarak kılavuza yerleştirilmiştir. GİMUK, annelerin bilgisayar ortamında ve cep

telefonlarıyla kolayca kullanabilmesi için dijital ortamda hazırlanmış, pdf formatında kaydedilmiştir. İlerdeki süreçte, herkese açık kullanım için çevrimiçi ortama yüklenecektir.

Şekil 3.2. GİMUK Prototiplerin Hazırlanması ve Aşamaların Fotoğraflanması

b- *Kılavuz Hazırlama*: Kılavuzun kolay ve anlaşılır olabilmesi için görsel anlatım hiyerarşisinin nasıl olması gerektiği konusunda örnek uygulamalar incelenmiştir. Temel tasarım ilkelerinden biri olan görsel tasarım hiyerarşisi, tasarımlarda kullanılan görsellerin boyutları, renkleri, tonları, uzaklıkları/yakınlıkları gibi öne çıkarılmak istenen öğelerin ve verilmek istenilen mesajın ölçeklendirilmesidir (Becer, 2011:68). Giysi modifikasyon tekniklerinin gösterilerek anlatılabilmesi, görseller ve açıklamalarının arasında ilişki kurulması ve bütünlük sağlanabilmesi için tasarım ilkelerinden faydalanılmıştır (Çeğindir, 2020:145).

Kılavuzdaki görsel anlatım hiyerarşisi oluşturulmasında eğitim/öğretim ilkeleri esas alınmıştır. Bunlar aşağıda verilen öğrenciye/öğrenene görelik, güncellik, yaparak yaşayarak öğrenme, açıklık, ekonomiklik, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene, yakından uzağa, basitten karmaşığa ve kolaydan zora, bütünlük, transfer edebilme

ilkeleridir (Köksal ve Atalay,2019:23). Kılavuzun görsel anlatım kısmını oluşturan fotoğraflar, çekim sonrası photoshop programında düzenlenmiş ve tüm kılavuz bu programda oluşturulmuştur.

Kılavuzdaki uygulamalar annelerin günlük yaşamlarında uygulayarak kullandıkları bilgi ve becerilerden oluşmaktadır. Uygulamaların ancak bu şekilde kalıcı olacağı gerçeğiyle kılavuz ebeveynin yanında, otizmli çocukların giyinme öz bakımını kolaylaştırılmasını sağlayacak şekilde planlanmıştır. Kılavuzda, annelerin otizmli çocuklarına günün şartlarında ihtiyaç duyabilecekleri, güncel modayı yansıtan giysileri kullanmalarında kolaylık sağlayabilecek materyal, aksesuar ve teknikler gösterilmiştir.

Kılavuzunun hazırlanmasının amacı annelerin uygulama süreçlerini hayatlarıyla bütünleştirerek kendi kendilerine öğrenmelerini ve uygulamalarını sağlamaktır. Kılavuz kolay, net anlaşılabilir bir dil ve düzende oluşturulmuştur. Uygulamalar, mümkün olduğunca kısa zamanda az maliyetle birden fazla probleme çözüm üretmeyi amaçlamıştır. Bilgiler, kazandırılmak istenilen beceriler, kılavuzda kullanılan görsellerle ve işlem basamaklarıyla somutlaştırılmıştır. Gösterilen her uygulama tekniği bir önceki teknikte öğrenilenleri destekleyici ve bağlayıcı niteliktedir. Böylece anlamlı öğrenmeler hedeflenmiştir. Kılavuzdaki teknikler basitten karmaşığa olacak şekilde, gömlek, tişört ve pantolon şeklinde sıralanmıştır. Bütün teknikler aşamalı olarak görsellerle desteklenerek, adım adım anlatılmıştır.

Her bir modifikasyon uygulaması birbirini tamamlayacak şekilde bir bütünü oluşturmaktadır. Kılavuzun içeriğindeki uygulamalarda kullanılan teknikler giysilerin başka bölümlerindeki problemlerin çözümünde de kullanılabilecek yani bilgilerin transferi sağlanabilecektir.

GİMUK-Değerlendirme: GİMUK hazırlandıktan sonra dijital ortama aktarılmış, kılavuzdaki model uygulamaların annelere ve çocuklarına sağlayacağı faydaya yönelik görüşleri yine çevrim içi anketle alınmıştır.

Kılavuzda verilen uygulamaları yapabilme ve değerlendirebilmeleri için katılımcılara;

"Basit dikiş teknikleri hakkında bilginiz var mı? Açıklama: Düğme dikmek, ilik açmak, lastik takmak vb."

"Makine kullanmadan elde dikiş dikme hakkında bilgiye sahip misiniz?"

"*Dikiş makinesi kullanmayı biliyor musunuz?"*

"Ölçü almayı, cetvel ve mezura gibi araçlarla ölçüm yapmayı biliyor musunuz?"

Soruları yöneltilmiş ve araştırma bu becerilere sahip olanlar ile yürütülmüştür. Bu becerinin olmasını beklemekteki amaç, bilen ve uygulayanların diğerlerine oranla daha iyi fikir yürüteceği varsayımıdır.

Araştırmada hazırlanan modifiyeli giysi uygulamaları, atölye etkinliği olarak planlanmış, ancak Covit-19 Pandemi koşulları nedeniyle gerçekleştirilememiştir. Bunun üzerine değerlendirme sadece annelerin görüşlerinin alınmasıyla sonlandırılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

GİMUK öncesi ve sonrası çevrim içi ankete verilen yanıtlar, bilgisayar ortamında Excel tablosuna aktarılarak kaydedilmiş ve içerik analizi yapılmıştır.

Katılımcıların görüşleri isim belirtilmeden gizlilik esası gözetilerek kod numarası ile kaydedilmiştir. Buna göre her katılımcıya "K1, K2, K3…" şeklinde bir kod numarası verilmiştir.

Çevrimiçi yapılandırılmış anketin başlangıç kısmında modifiyeli giysiler hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Verilen cevaplara içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi; benzer verilerin bir araya toplanıp, belirli bir sıralama yapılarak düzenlenmesidir (Şimşek, 2012:186).

Etik Kurul İzni: Anket formlarının ilgili kurum ve kişilere uygulanabilmesi için E.11537 kod numarası ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Etik komisyonundan 06.04.2020 tarihinde etik kurul izni alınmıştır (Ek-5).

4. BULGULAR

4.1.Giysi Modifikasyon Uygulama Kılavuzu (GİMUK) İçeriğinin Oluşturulmasına Yönelik Bulgular:

GİMUK içeriğinin oluşturulmasına yönelik hazırlık aşamasında incelenen yazılı ve görsel kaynak taramalarından elde edilen ve empati ile hazırlanan çevrimiçi yapılandırılmış anketten katılımcılara;

"Giyme-Çıkarma/Soyunma aktivitelerinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

Açıklama: Düğme, çıtçıt, fermuar, bağcık gibi kapama eylemlerinde zorlanmak, giysilerin yakasının dar olması sebebiyle kafasını geçirirken zorlanması, giysilerin paçasının dar ya da bol olması sebebiyle bacağından geçirmekte zorlanılması, belirli giysilere bağlılık geliştirip dört mevsim aynı giysiyi giymek istemesi, giysi küçüldüğü halde giymekte ısrar etmesi vb."

Şeklinde soru yöneltilmiş ve aşağıdaki cevaplar alınmıştır:

K1, K4, K6, K10: Çocuklarının, giyinme/soyunma esnasında, düğme açma ve ilikleme becerisinde zorlandıklarını belirtmişlerdir.

K2: Çocuğunun, giyinme/ soyunma esnasında fermuar açma ve kapama sırasında zorlandığını belirtmiştir.

K3: Çocuğunun, giyinme/ soyunma esnasında, açıklamada kısmında yazan tüm işlemlerde zorlandığını belirtmiştir.

K5: Çocuğunun, giyinme/ soyunma esnasında üst grup giysileri başından geçirmekte zorlandığını belirtmiştir.

K7: Çocuğunun, giyinme/soyunma esnasında, düğme ve çıtçıt kapamalarında, dar paça pantolondan bacağını geçirmekte zorlandığını belirtmiştir.

K8: Çocuğunun, giyinme/soyunma esnasında bağcıklı giysilerde sorun yaşadığını belirtmiştir.

K9: Çocuğunun, giyinme/soyunma esnasında fermuar ve çıt çıt haricindeki bütün eylemlerde sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Kılavuzda içerikte kullanılacak giysi türlerini belirlemek için katılımcılara;

"*Çocuğunuz* en *çok hangi giysileri giymeyi/giydirilmeyi tercih eder? Neden?*

Açıklama: Giymeyi çok istediği halde giymekte/giydirilmekte zorlandığı için tercih etmediğiniz giysi varsa lütfen belirtiniz. Örneğin: Gömlek giymeyi çok istiyordur fakat düğme ilikleme nedeniyle zorluk yaşadığı için tercih etmiyor olabilirsiniz."

Sorusu yöneltilmiş ve aşağıdaki cevaplar elde edilmiştir:

K1: Çocuğunun**,** pantolon ve gömlek giymeyi sevdiğini fakat düğme açma ve iliklemede sorun yaşadıkları için tercih etmediklerini belirtmişlerdir.

K2: Çocuğunun, giyinme esnasında sorun yaşamamak için tişört ve pijama giymeyi tercih ettiğini belirtmiştir.

K3: Çocuğunun, en çok tişört giymeyi tercih ettiğini belirtmiştir.

K4: Çocuğunun, ilikleme sorunu yüzünden tişört ve eşofman giymeyi tercih ettiğini belirtmiştir.

K5, K6, K10: Sürekli anne giydirdiği için çocuklarının giysi ayrımı yapmadığını belirtmişlerdir.

K7: Çocuğunun, giyinme esnasında sorun yaşamamak için tayt ve eşofmanı giymeyi tercih ettiğini belirtmiştir.

K8: Çocuğunun, düğmeli ve fermuarlı olmayan giysileri tercih ettiğini belirtmiştir.

K9: Çocuğunun, giyinme sırasında sorun yaşamamak için rahat giysileri ve elbiseyi tercih ettiğini belirtmiştir.

Yukarıda verilen cevaplara göre elde edilen veriler ışığında sorun yaşanılan giyme-soyma eylemlerinin açma ve kapama kısımlarında olduğu tespit edilmiştir. Bu cevaplara göre üst ve alt giysilerden gömlek, tişört ve pantolon için modifikasyon uygulaması yapılmasına karar verilmiştir.

Kullanılacak malzemeleri belirlemek için katılımcılara;

"Çocuğunuzun giysisinde olmasını tercih ettiğiniz malzeme ve aksesuarlar nelerdir?

Açıklama: Fermuar, çıt çıt, velkro bant (cırt cırt), lastik, bağcık, ses çıkaran objeler, çizgi film kahramanları, baskı, nakış, taş, pul gibi süsleme malzemeleri".

Sorusu yöneltilmiş ve aşağıdaki cevaplar elde edilmiştir.

K1: Çocuğunun giysilerinde, fermuar tercih ettiğini belirtmiştir.

K2, K4, K5, K10: Çocuklarının giysilerinde, çıt çıt olmasını tercih etmektedirler.

K3: Çocuğunun giysilerinde, yukarıda belirtilen tüm aksesuarları tercih ettiğini belirtmiştir.

K6: Çocuğunun giysilerinin, bel kısımlarının lastikli olmasını tercih etmektedir.

K7: Çocuğunun alt grup giysilerinde; lastik olmasını tercih etmektedir.

K8: Çocuğunun giysilerinde; lastik, cırt cırt ve çizgi film karakterleri olmasını tercih etmektedir.

K9: Çocuğunun giysilerinde; cırt cırt, çizgi film karakterleri ve süsler, tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların verdikleri yanıtlardan yola çıkılarak giysi modifikasyon uygulamaları kılavuzundaki çalışmalarda fermuar, çıt çıt ve velkro bant (cırt cırt) materyal ve aksesuarlarının kullanılmasına karar verilmiştir. Yapılan malzeme araştırması sonucunda, çıt çıt yerine aynı işlevi görebilecek daha teknolojik ve kullanımı daha kolay bir malzeme olan dikilebilir manyetik mıknatıs kullanımına karar verilmiştir.

Kılavuzda yer alacak modifiyeli giysi parçalarına yapılacak işlemi belirlemek için katılımcılara;

"*Çocuğunuz için temin ettiğiniz giysilerde tadilat yapar ya da yaptırır mısınız? Cevabınız evet ise hangi kısımlarda nasıl bir tadilat yaptırdığınızı belirtiniz".*

Şeklinde yöneltilen soruya şu cevaplar alınmıştır:

K1, K2: Çocuklarının pantolonlarının, paçasını kısalttıklarını belirtmişlerdir.

K5, K10: Çocuklarının giysilerinde, giyinme esnasında kolaylık olması için terzide düğmelerin yerine cırt cırt yaptırdıklarını belirtmişlerdir.

K6: Çocuklarının çok sevdiği ve giymekten vazgeçmediği, boyu kısalan pantolonlarının paçasını keserek şorta dönüştürdüğünü belirtmiştir.

K3, K4, K7, K8, K9: Çocuklarının giysilerinde herhangi bir tadilat yapmadıklarını /yaptırmadıklarını var olan şekilde kullanmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların verdikleri yanıtlar incelendiğinde 5 katılımcının çocuğunun giysilerinde tadilat yaptığı ya da yaptırdığı tespit edilmiştir. Yukarıdaki soruların cevaplarından

yola çıkarak giysi modifikasyon uygulama kılavuzunun içeriği oluşturulmuştur. Buna göre Modifiyeli Giysi Bölümleri ve İşlem Basamakları şöyle belirlenmiştir.

1. Gömlek Ön Patında ve Manşetlerde Dikilebilir Mıknatıs ile Kapama
2. Gömlek Ön Patında ve Manşetlerde Velkro Bant (cırt cırt) ile Kapama
3. Tişört Yakasında Dikilebilir Mıknatıs ile Kapama
4. Tişört Yakasında Velkro Bant (cırt cırt) ile Kapama
5. Pantolon Patletinde Velkro Bant (cırt cırt) ile Kapama
6. Pantolon Paçasında Velkro Bant (cırt cırt) ile Kapama
7. Pantolon Paçasında Fermuar ile Kapama

Belirlenen bu başlıklara göre GİMUK (Ek-6) hazırlanmış ve annelerin görüşlerine sunulmuştur.

4.2. Ebeveynlerin (Annelerin) GİMUK ile İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular:

Katılımcılara, çocuklarının giyinme/giydirme sürecindeki problemlerinin çözümüne yönelik "ücretsiz giysi modifikasyon uygulamaları etkinliğine katılmak ister misiniz?" sorusu yöneltilmiş ve "evet" yanıtı alınmıştır. Ancak, pandemi koşulları gereği bu etkinlik gerçekleştirilememiştir. Katılımcılarla atölye etkinliği yapılamayacağı için içerisinde giysi modifikasyon uygulamaları bulunan bir kılavuz (GİMUK) hazırlanmıştır (Ek-6).

Giysi modifikasyon uygulamalarının hazırlanan prototiplerinin fotoğraf çekimleri yapılmış sonrasında Photoshop programında fotoğrafların düzenlemeleri ve sayfa düzenlemesi (mizanpaj) yapılmıştır. Sayfalar tamamlandıktan sonra jpg formatında kaydedilmiş ve pdf dosyası oluşturulmuştur. "Flipsnack" uygulaması ile e-kılavuza dönüştürülen GİMUK' un yine flipsnack uygulaması içeriğinde bulunan sekmeyle QR kodu oluşturulmuştur. GİMUK katılımcılara hem link olarak (https://www.flipsnack.com/salihaut/e-kilavuz-c56ugb48a6.html) hem de QR kod gönderilmiş ve incelemeleri istenilmiştir (Şekil 4.2.). Sonrasında çevrimiçi yapılandırılmış anket formu (EK-7) gönderilmiş ve katılımcıların yanıtlamaları istenmiştir.

Şekil 4.2. e-Kılavuz QR Kod Uygulaması Aşamaları

GİMUK içeriğinin değerlendirilmesine yönelik hazırlanan çevrimiçi yapılandırılmış anket ile seçilen 10 katılımcıya;

"Çocuklarınızın giyme/ giydirilme sırasında giysilerle ilgili yaşadıkları problemlerin çözümüne yönelik oluşturulan GİMUK da yer alan modeller ve uygulamalar sizin ve çocuğunuzun giyme/giydirme problemlerine çözüm olabilir mi?"

Şeklinde soruya şu cevaplar alınmıştır:

9 katılımcı "evet" 1 katılımcı "hayır" şeklinde yanıtlamıştır. Hayır, yanıtını veren katılımcı, çocuğunun daha önce bu konuda problem yaşadığını ama artık sorun yaşamadığını bu nedenle soruya hayır yanıtını verdiğini belirtmiştir.

"GİMUK' un içeriğindeki uygulamaların işlem basamakları yalnız başınıza uygulayabileceğiniz kadar anlaşılır ve açık mıdır?"

Şeklinde sorulan soruya şu cevaplar alınmıştır:

8 katılımcı "evet" 2 katılımcı ise işlem basamaklarını uygulamada geribildirim alınabilmesi ve dönüt sağlanabilmesi açısından kılavuzla birlikte eğitici desteği sağlandığında uygulamaların daha anlaşılır ve kalıcı olacağına kanaat getirdiğinden "hayır" şeklinde yanıtlamıştır.

"GİMUK da yer alan model uygulamaları yapabileceğiniz bir atölye etkinliğine katılmak ister misiniz?"

Şeklinde sorulan soruya şu cevaplar alınmıştır:

7 katılımcı "evet" 3 katılımcı ise araştırma süreci tamamlanmadan farklı şehirlerde ikamet etmeye başlamaları dolayısıyla "hayır" şeklinde yanıtlamıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

GİMUK (Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu) ile ebeveynlere, otizmli çocuklarının giyinmelerini/giydirilmelerini kolaylaştıracak tekniklerin anlatıldığı bu uygulama, İstanbul ilinde faaliyet gösteren Tohum Otizm Vakfı, Otistik Çocuk Eğitim Merkezleri (OÇEM), MEB'e bağlı özel eğitim sınıfları bünyesinde açılmış otizm sınıfları, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde eğitim gören 6-12 yaş arası otizmli çocuğa sahip, çalışmaya gönüllü katılmayı kabul eden 10 ebeveyn ile gerçekleştirilmiştir.

İki başlık altında ele alınan bulgulardan elde edilen sonuçlar aşağıda açıklanmaktadır.

5.1. Giysi Modifikasyon Uygulama Kılavuzu (GİMUK) İçeriğinin Oluşturulmasına Yönelik Sonuçlar:

Otizmli çocuk ebeveynlerine yapılan çevrimiçi yapılandırılmış anket sonuçlarına göre GİMUK içeriği belirlenmiştir. İçerikte ebeveynlerin gözlem ve deneyimlerine göre en çok sorun yaşadıkları kısımlar belirlenmiştir. Buna göre;

- Gömlek ön ve manşet kapamaları için modifikasyon teknikleri,
  - Dikilebilir mıknatıs ile kapama
  - Velkro bant (cırt cırt) ile kapama
- Tişört yakaları için modifikasyon teknikleri,
  - Dikilebilir mıknatıs ile kapama
  - Velkro bant (cırt cırt) ile kapama
- Pantolon bel kapamaları için modifikasyon teknikleri,
  - Velkro bant ile kapama
- Dar pantolon paçaları için modifikasyon teknikleri
  - Velkro bant ile kapama
  - Fermuar ile kapama, olarak kılavuz içeriği belirlenmiştir.

İçerik oluşturulduktan sonra ebeveynlere uygulanan anket sonucunda giysilerde olmasını istedikleri aksesuar ve materyaller belirlenmiştir. Yurtdışında, otizmli çocuklar için üretim yapan markaların kullandıkları teknolojik materyaller incelenmiş ve bu materyallerin tedarik edilebileceği yurtiçi mağazalardan araştırmaları yapılmıştır. Bu araştırmalar neticesinde kullanılacak materyaller;

- Dikilebilir manyetik mıknatıs,

- Velkro bant,
- Büyük elcikli fermuar kullanımına karar verilmiştir.

Yukarıda belirtilen teknikler ve malzemeler kullanılarak prototipler hazırlanmış ve aşamalı olarak görsellerle desteklenerek GİMUK hazırlanmıştır.

5.2. Ebeveynlerin (Annelerin) GİMUK ile İlgili Görüşlerine Yönelik Sonuçlar:

GİMUK, otizmli çocuklarının giyinme sırasında giysi ile ilgili yaşadıkları sorunlara, ebeveynlerin kendilerinin çözüm üretmesi için farkındalık kazandırmak ve yapılan teknikler ile otizmli çocukların bağımsız giyinebilmeleri açısından oldukça önemlidir. Tamamen ebeveyn ihtiyaç ve otizmli çocukların beklentileri doğrultusunda hazırlanmış, tekniklere kolay ulaşılabilirlik, uygulanabilirlik gözetilerek, ebeveynlerin kolayca anlayabileceği ve pratiğe dökebileceği şekilde e-kılavuz ve pdf formatlarında tasarlanmıştır.

Günümüz teknolojisinde; internet kullanımının yaygınlaşması, bilgiye hızlı erişim sağlaması, mobil iletişim araçlarıyla etkileşimli olması gibi kullanım kolaylığı sağlayan özellikleri nedeniyle, dijital uygulamalar insanlar arasında oldukça popüler hale gelmiş bulunmaktadır. Bilgi akışını hızlandıran ve basılı eğitim materyallerinde oldukça yaygın olarak kullanılmaya başlayan QR kod uygulaması bu açıdan gittikçe artan bir öneme sahip olmaktadır. GİMUK İçeriğindeki uygulamalara annelerin daha kolay ulaşmalarını sağlamak ve uygulama açısından yaygınlaşmasını hızlandırmak adına GİMUK "flipsnack" uygulaması ile dijital ortamda e- kılavuza dönüştürülmüş ve QR kodu oluşturulmuştur. Bu uygulama akıllı mobil iletişim araçları ile "Google lens" uygulaması sayesinde ek bir uygulamaya gerek kalmadan katılımcılara gönderilen QR kod okutularak e-kılavuza kolayca erişim sağlanabilmektedir. GİMUK' un basılı hale getirilebileceği de göz önünde bulundurularak QR kod kılavuz sonuna da eklenmiştir.

Özbakım becerilerinden biri olan giyinme becerisi zihinsel yetersizliği olan çocukların ebeveynlerden bağımsız bir şekilde hareket etmelerini sağlayan ve özgüvenlerini artıran bir aktivitedir. Çocuğun bu aktivite sırasında zorlanması ve annenin aceleci davranarak müdahale etmesi sebebiyle bu beceriyi kazanamamaktadır. Zihinsel engelli çocuk annelerine özbakım ve temel becerileri kazandırma eğitimi verildiğinde, annelerin çocukların bağımsız giyinme/soyunma becerilerinin kazanılmasında etkili

olduğu gözlenmiştir (Sarı,2003:76-77). GİMUK içerisindeki uygulamalar sayesinde anneler giysi modifikasyon tekniklerini öğrenecek, çocuklarının giyinme sırasında zorlandıkları kısımlarda basit değişiklikler yaparak onların daha kısa sürede ve zorlanmadan, ebeveynden bağımsız giyinmelerini destekleyeceklerdir.

Hazırlanan GİMUK gönüllü 10 katılımcıya e-kılavuz şeklinde sunulmuş ve çevrimiçi yapılandırılmış anket ile kılavuz içeriğine yönelik düşünceleri hakkında bilgi alınmıştır. Bulgulardan elde edilen sonuçlara göre katılımcıların 9'u GİMUK' un otizmli çocuklarının giyinme ve giydirilmesine yönelik yaşadıkları problemlerine çözüm olabileceğini düşünmektedirler. Yine 8 katılımcı, GİMUK' daki teknikleri kendi başlarına uygulayabileceklerini belirtmiştir.

Öneriler

Katılımcıların verdikleri yanıtlardan yola çıkarak giysi modifikasyon uygulamaları ile ilgili farkındalık oluşturmak amacıyla atölye etkinlikleri düzenlenmelidir.

Giysi modifikasyon uygulamaları kılavuzuna, farklı giysi grupları da dahil edilmelidir (elbise, mont vb).

GİMUK e-kılavuz olarak İstanbul ve diğer illerde bulunan Tohum Otizm Vakfı, Otistik Çocuk Eğitim Merkezleri (OÇEM), MEB'e bağlı özel eğitim sınıfları bünyesinde açılmış otizm sınıfları, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde eğitim gören 6-12 yaş arası otizmli çocuğa sahip tüm ebeveynler için yaygınlaştırılarak başta anneler olmak üzere teknikleri ebeveynlerin kendilerinin uygulayabilmesi için farkındalık kazandırılmalıdır.

GİMUK basılı hale getirilip çoğaltılarak otizmli çocuğa sahip tüm ebeveynler için ulaşılabilir ve daha çok kişi tarafından uygulanabilir hale getirilmelidir.

GİMUK ile ebeveynler tarafından modifikasyonu yapılan giysiler, otizmli çocukların kullanımına sunularak bağımsız giyinmelerine uzun vadedeki etkileri, daha net bir şekilde gözlemlenmelidir.

KAYNAKLAR

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2016) Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik 2016-2019 Ulusal Eylem Planı, Ankara.

Akay, D., Kurt, M. (2008). "Kullanıcı Merkezli Tasarım ve Ürün Kullanılabilirliği Üzerine Bir Literatür Araştırması", *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*,23(2), 295-304.

American Psychiatric Association (APA), (2013). *Diagnostic And Statistical Manual Of Mental Disorders*, DSM-5, Washington, DC: American Psychiatric Publishing.

Amerikan Psikiyatri Birliği, (2014). *Mental Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı*. (DSM-V) Köroğlu, E. (2013'ten çev.) Ankara Hekimler Yayın Birliği.

Barloso, K. (2021 February 19). *Best autism apparels for kids on the spectrum*. Autism Paranting Magazine, https://www.autismparentingmagazine.com/best-autism-apparels/

Becer, E. (2011). *İletişim ve Grafik Tasarım*, Ankara.

Brown, M. (2007). *Clothing For Autıstıc Children* (Patent No. US 7,305,717 B1). United States Patent.

Brown, T., Watt, J. (2010). Design Thinking for Social Innovation, Stanford Social Innovation Review Winter , Stanford Jr. University.

Centers for Disease Control and Prevention (CDC), (2020). "Prevalence of Autism Spectrum Disorder Among Children Aged 8 Years — Autism and Developmental Disabilities Monitoring Network", 11 Sites, United States, 2016 Surveillance Summaries, 69(4), 1-12.

Creswell, J.V. (2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara.

Çeğindir, N. (2020). *100 Soruda Giysi Mimarisi*, Ankara.

Çeğindir, N. Y., & Çakmak, Ş. (2018). *Giysi Örneğinde Moda Ürün Geliştirme.* Ankara.

Çetin, K., Kurnaz, A., (2017). "Özel Gereksinimli Öğrencilerin Giyinme Güçlüğü ve Tercihlerinin Veli ve Öğretmen Görüşlerine Dayalı İncelenmesi", *Araştırma ve Deneyim Dergisi (Adeder)*, 2(2), 79-98.

Darıca, N., Abidoğlu, Ü., ve Gümüşçü, Ş. (2017). *Otizm ve Otistik Çocuklar*, İstanbul.

Duvall, C. J. (2017). *Bear Hug: The Design and Development of an Active Deep Touch Pressure Garment for Sensory Processing Disorder*, Master Of Scıence In Desıgn, Unıversıty Of Mınnesota.

Ekici, B. (2017). *Bana Biraz Otizmden Bahset*, İstanbul.

Frith, U. (2008). *Autism*, New York: Published in the United States by Oxford University Press Inc

Grandin, T. ve Panek, R. (2015). *Resimlerle Düşünmek*, (Çev. M. Solmaz). İstanbul.

Güneş, A. (2005). *Otizm ve Otistik Çocukların Eğitimi*, İzmir.

Kadıoğlu, Altunbaş, H. (2020). Duyu eğitimi ve montessori yöntemi. E. Deretarla, Gül (Ed.), *Erken Çocuklukta Duyu Eğitimi içinde* (120-137.ss.). Ankara.

Haar, Ş., Boles, J. (2002). Therapy Apparel For Children Diagnosed With Sensory Integration Dysfunction (Patent No: US 6,401,249 B2). United States Patent.

İlik, Z. (2006). *Otistik Çocuklara Giyinme Becerilerinin Kazandırılmasında Kullanılan Öğretim Yöntemleri Hakkında Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

İspir, B. (2014). "Etkileşimli Ortam Yönlendirmeleri ile Dijital İşbirliğinin Sağlanması: Dergilerde QR Kod Kullanımı", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), 25-41.

Kacar, N. (2004). *Zihinsel Özürlü Çocukların Giysi Kullanımında Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma,* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kanner, L. (1943). "Autistic Disturbance Of Affective Contact", *Nervous Child*, 2, 217-250.

Kanpolat, E. Y. (2008). *Otistik Bireylere Adı Söylenen Giysiyi Gösterme Becerisinin Öğretiminde Bilgisayar Aracılığıyla Sunulan Eşzamanlı İpucuyla Öğretimin Etkililiği*, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara.

Kırcaali- İftar, G. (2015). *Otizm Spektrum Bozukluğu*, İstanbul.

Koo, H. (2014). 'Tellme': Therapeutic Clothing For Children With Autism Spectrum Disorder (ASD) İn Daily Life, ISWC '14 ADJUNCT, 13(17), 55-58.

Koo, H.S., Gaul, K., Rivera, S., Pan, T. And Fong, D. (2018). Wearable Technology Design For Autism Spectrum Disorders, *Archives Of Design Research,* 31(1), 37-55.

Korkmaz, B. (2016). Otizm. A. Kulaksızoğlu (Ed), *Farklı Gelişen Çocuklar* (s.84). İstanbul.

Kowalski, K. (2019 March 8). Q&A: Mindy Scheier previews SXSW talk on adaptive clothing. The Dailly Texan, https://thedailytexan.com/2019/03/08/qa-mindy-scheier-previews-sxsw-talk-on-adaptive-clothing/

Köksal, O., Atalay,B. (2019). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Konya.

Millî Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2002). *Otistik Çocukların Eğitiminde Aile El Kitabı*, Ankara.

Millî Eğitim Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı. (2021). *Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer' in 7/43750 Esas Numaralı Yazılı Soru Önergesine İlişkin Bilgi*, Ankara.

Mukaddes, N.M. (2017). *Otizm Spektrum Bozuklukları*, İstanbul.

Otake, Y. E., Teixeira, E. (2013). *Moda Infantil Atuando No Desenvolvımento De Crianças Autistas*, Universidade Tecnológica Federal Do Paraná, Curso Superior, Apucarana.

Otizmliler derneği Federasyonu (ODFED), (2013). *Türkiye' de Otizm*. http://www.odfed.org/otizm/

Rakap, S. (2017). *Türkiye' de Otizm Spektrum Bozukluğu ve Özel Eğitim*, Tohum Otizm Vakfı Raporu.

Sarı, O. (2003). *6-9 Yaş Zihin Engelli Çocukların Annelerine Öz Bakım ve Bazı Temel Becerileri kazandırmak İçin Bir Eğitim Programı,* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Savahil, Ö. (2016). *5-10 Yaş Arası Otizmli Çocuklarda İnce Motor Becerilerinin Reaksiyon Zamanı ve Hareket Hızına Etkisinin İncelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Soğancı, N. (2011). *Otistik Çocuklarda Giysi Kullanımında Karşılaşılan Problemler*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Şimşek, A. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Eskişehir.

TBMM, (2020). Down Sendromu, Otizm ve Diğer Gelişim Bozukluklarının Yaygınlığının Tespiti ile İlgili Bireylerin ve Ailelerinin Sorunlarının Çözümü

İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, Ankara.
Varol, N. (2020). *Beceri Öğretimi ve Öz Bakım Becerilerinin Kazandırılması*, Ankara.
Vuran, S. (1989). *Zihinsel Engelli Çocukların Yapabildiklerine Dayalı Olarak Hazırlanan Öğretim Materyalinin Etkililiği*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
Wang, F., Hannafin, M.J. (2005). Design-Based Research and Technology-Enhanced Learning Environments, Educational Technology Research and Development, *Published by Springer*, 53(4), 5-23.
Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara.
Yücesoy Özkan, Ş. (2007). "Yetersizlik Gösteren Bireylere Giyinme Becerilerinin Öğretimiyle İlgili Alan Yazın Taraması", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8(1), 61-77.
İnternet Url: https://duyumarket.com.tr/sunger-beceri-kupu-dm2056 Erişim tarihi: 11.11.2021.
İnternet Url: https://www.flipsnack.com/salihaut/e-kilavuz-c56ugb48a6.html Erişim tarihi: 21.11.2021.

EKLER

EK-1. Ön Görüşme Formu

KATILIMCI ÖN GÖRÜŞME FORMU

Bu görüşme formunda sorulan sorular,

İstanbul ilinde faaliyet gösteren Tohum Otizm Vakfı, Otistik Çocuk Eğitim Merkezleri (OÇEM), MEB'e bağlı özel eğitim sınıfları bünyesinde açılmış otizm sınıfları, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde eğitim gören otizmli çocuk annelerinden,

"Otizmli Çocuklar İçin Modifiyeli Giysi Uygulamaları" başlıklı yüksek lisans tezi için yürütülen atölye çalışmalarına katılabilecek gönüllüleri belirlemek ve çalışmaya yön verebilmek için hazırlanmıştır.

Çocuk Hakkında Genel Bilgiler

Adı-Soyadı: .....

1. Doğum tarihi: .....
2. Boyu: .....cm.
3. Kilosu: .....kg.
4. Bu kurumda ne kadar süredir eğitim alıyor: .....Yıl/Ay.

Aile Hakkında Genel Bilgiler

5. Adı-Soyadı:.....
6. Adresi ve telefon numarası: .....

.....

7. Ebeveynin öğrenim durumu:
   ( ) Üniversite ve Üzeri
   ( ) Lise
   ( ) İlköğretim
8. Ebeveynin gelir durumu:
   ( ) 2000 -3000 TL
   ( ) 3000 - 5000TL
   ( ) 5000 TL -ve üzeri

Sorular

1. Çocuğumuz giyinirken ya da çocuğunuzun giyinmesine yardımcı olurken karşılaştığınız sorunlar nelerdir? (Giyinme soyunma sırasında düğme, çıtçıt, fermuar kapamak)
2. Çocuğunuz en çok hangi giysileri giymeyi/ giydirilmeyi tercih eder? (Sebebi)
3. Çocuğunuzun giysisinde olmasını tercih ettiğiniz materyal ve aksesuarlar nelerdir? (fermuar, çıt çıt, cırt cırt, lastik, bağcık)
4. Çocuğunuz için temin ettiğiniz giysilerde tadilat yapar ya da yaptırır mısınız? Cevabınız evet ise ne için tadilat yaptırdığınızı belirtiniz.
5. Basit dikiş teknikleri hakkında bilginiz var mı? (düğme dikmek, ilik açmak, lastik takmak)
6. Dikiş makinesi kullanmayı biliyor musunuz?
7. Elde dikiş dikme hakkında bilgiye sahip misiniz?
8. Ölçü almayı, cetvel ve mezura gibi araçlarla ölçüm yapmayı biliyor musunuz?
9. Çocuklarımızın giyinme/ giydirilme sırasında giysilerle ilgili yaşadıkları problemlerin çözümüne yönelik bir atölye etkinliğine katılmak ister misiniz? (Giysi Modifikasyon Atölyesi)

EK-2. Katılımcı Anket Formu

"OTİZMLİ ÇOCUKLAR İÇİN MODİFİYELİ GİYSİ UYGULAMALARI"

ANKET FORMU

FORMUN AMACI: Bu form, "Otizmli Çocuklar İçin Modifiyeli Giysi Uygulamaları" başlıklı yüksek lisans tezi için yürütülen atölye çalışmalarına katılabilecek fakat yüz yüze görüşme yapılma imkânı bulunmayan gönüllüleri belirlemek ve çalışmaya yön verebilmek için hazırlanmıştır.

KULLANIM YÖNERGESİ: Hazırlanan form, çocuğun bakımından sorumlu olan kişiler tarafından doldurulacaktır. Formda sorunun altında uygun boşluk bırakılmıştır. Sorulara net ve anlaşılır cevaplar yazınız.

AÇIKLAMA: Soru formunda atölye etkinliğine uygun gönüllülerin belirlenmesi için gereken sorular sorulmuştur. Bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır. Ölçmenin geçerlik ve güvenirlik açısından doğru verilerin elde edilebilmesi için soruları cevapsız bırakmayıp sizin için en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

Çalışmama olan katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Prof. Dr. Neşe Yaşar Çeğindir
nese.cegindir@hbv.edu.tr

Saliha Uslu Tandoğan
uslusaliha@hotmail.com

A-Çocuk Hakkında Genel Bilgiler

Adı-Soyadı: .....

1. Doğum tarihi: .....
2. Boyu: .....cm.
3. Kilosu: .....kg.
4. Şu anda devam ettiği eğitim kurumu: .....
5. Bu kurumda ne kadar süredir eğitim alıyor: .....Yıl/Ay.

B- Aile Hakkında Genel Bilgiler

6. Adı-Soyadı:.....
7. Adresi ve telefon numarası: .....

.....

8. Ebeveynin (annenin) öğrenim durumu:
   ( ) Üniversite ve Üzeri
   ( ) Lise
   ( ) İlköğretim
9. Ebeveynin (annenin) gelir durumu:
   ( ) 2000 -3000 TL
   ( ) 3000 - 5000TL
   ( ) 5000 TL -ve üzeri

EK-2. (devam) Katılımcı Anket Formu

SORULAR

1. Çocuğunuz giyinirken ya da çocuğunuzun giyinmesine yardımcı olurken karşılaştığınız sorunlar nelerdir? (Giyinme soyunma sırasında düğme, çıtçıt, fermuar kapamak vb)

.....

.....

.....

2. Çocuğunuz en çok hangi giysileri giymeyi/ giydirilmeyi tercih eder? (Sebebi)

.....

.....

.....

3. Çocuğunuzun giysisinde olmasını tercih ettiğiniz materyal ve aksesuarlar nelerdir? (fermuar, çıt çıt, cırt cırt, lastik, bağcık vb.)

.....

.....

.....

4. Çocuğunuz için temin ettiğiniz giysilerde tadilat yapar ya da yaptırır mısınız? Cevabınız evet ise ne için tadilat yaptırdığınızı belirtiniz.

.....

.....

.....

5. Basit dikiş teknikleri hakkında bilginiz var mı? (düğme dikmek, ilik açmak, lastik takmak)

.....

6. Elde dikiş dikme hakkında bilgiye sahip misiniz?

.....

7. Dikiş makinesi kullanmayı biliyor musunuz?

.....

8. Ölçü almayı, cetvel ve mezura gibi araçlarla ölçüm yapmayı biliyor musunuz?

.....

9. Çocuklarınızın giyinme/ giydirilme sırasında giysilerle ilgili yaşadıkları problemlerin çözümüne yönelik bir atölye etkinliğine katılmak ister misiniz? (Giysi Modifikasyon Atölyesi)

.....

EK-3. Katılımcı Görüşme Formu

KATILIMCI GÖRÜŞME FORMU

Bu görüşme formunda sorulan sorular,

İstanbul ilinde faaliyet gösteren Tohum Otizm Vakfı, Otistik Çocuk Eğitim Merkezleri (OÇEM), MEB'e bağlı özel eğitim sınıfları bünyesinde açılmış otizm sınıfları, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde eğitim gören otizmli çocuk annelerinden.

"Otizmli Çocuklar İçin Modifiyeli Giysi Uygulamaları" başlıklı yüksek lisans tezi için yürütülen atölye çalışmalarına gönüllü katılanların, bu çalışmalardan kazanımlarını değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır.

1. Kendinizi kısaca tanıtır mısınız? (Yaş, Eğitim, Çalışma Durumu)
2. Atölye çalışması sırasında edindiğiniz bilgi ve deneyimler sizin ve çocuğunuzun hayatını kolaylaştıracak nitelikte midir?
3. Sizce bu tür giysi modifikasyon atölye çalışmaları yaygınlaştırılmalı mıdır?
4. Atölye çalışmaları sırasında öğrendiğiniz modifikasyon uygulamaları size ne kazandırdı?
5. Daha önce bu tarz bir atölye çalışmasına katıldınız mı?
6. Giysi modifikasyon atölye çalışmasına katılmadan önce otizmli çocuğumuzun giysilerinde düzeltmeler yapıyor muydunuz?
7. Daha önce dikiş eğitimi aldınız mı?
8. Otizmli çocuklar için özel olarak üretilmiş giysiler kullandınız mı?

EK-4. Çevrimiçi Yapılandırılmış Anket Formu (ÇYA)

Pandemi öncesi etik kurul onayı alınmış olan ön görüşme formu ve anket formunun çevrimiçi yapılandırılmış anket formuna uyarlanmış halidir.

OTİZMLİ ÇOCUKLAR İÇİN MODİFİYELİ GİYSİ UYGULAMALARI

ÇEVRİMİÇİ YAPILANDIRILMIŞ ANKET FORMU

Hazırlık-1

Bu anketteki sorular, "Otizmli Çocuklar İçin Modifiyeli Giysi Uygulamaları" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında yürütülen *Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzunun* içeriğini planlamak ve katılımcıları belirlemek için hazırlanmıştır.

Araştırmaya katılım içim ön ölçütler:

1. Teknik kurallara uygun şekilde ölçü almayı, cetvel ve mezura gibi ölçüm araçlarını kullanmayı bilmek,
2. Elde ya da makinede dikiş dikmeyi bilmek,
3. Gerektiği yerde elde ya da makinede farklı dikiş teknikleri uygulayabilmek
4. Giysiye ilik açmak, düğme dikmek, lastik takmak gibi basit teknik uygulamalar yapabilmek.

Bilgilendirme: Araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılıma kararı verdikten sonra araştırmanın herhangi bir aşamasında çalışmadan çıkma hakkına sahipsiniz. Bu araştırmaya katılımınız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecek ve size de herhangi bir ödeme yapılmayacaktır. Araştırmadan elde edilecek bilgiler yukarıda "araştırma amacı" kısmında belirtilen amaç dışında kullanılmayacak ve kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Katılımınızla araştırmamıza yaptığınız destek için teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Neşe Yaşar ÇEĞİNDİR — neşe.cegindir@hbv.edu.tr

Saliha USLU TANDOĞAN — saliha.uslu@hbv.edu.tr

A-Veli (Ebeveyn) Hakkında Genel Bilgiler

Bu kısımdaki soruları, kılavuz değerlendirmesine katılmak isteyen velilerin kendilerine ulaşılabilmesi için doldurmaları gerekmektedir.

EK-4. (devam) Çevrimiçi Yapılandırılmış Anket Formu (ÇYA)

Adı-Soyadı: (Rumuz kullanabilirsiniz)

Cep telefonu numarası:

Ebeveynin öğrenim durumu: ( ) Üniversite ve Üzeri

( ) Lise

( ) İlköğretim

Ebeveynin gelir durumu: ( ) 2324 - 2999 TL

( ) 3000 - 4999 TL

( ) 5000 TL -ve üzeri

B-Çocuk Hakkında Genel Bilgiler

Doğum Tarihi: ……Gün/Ay/Yıl.

Sorular

1. Çocuğunuz giyinirken ya da çocuğunuzun giyinmesine yardımcı olurken karşılaştığınız sorunlar nelerdir? (Düğme, çıtçıt, fermuar, bağcık gibi kapama eylemlerinde zorlanmak, giysilerin yakasının dar olması sebebiyle kafasını geçirirken zorlanması, giysilerin paçasının dar ya da bol olması sebebiyle bacağından geçirmekte zorlanılması, belirli giysilere bağlılık geliştirip dört mevsim aynı giysiyi giymek istemesi, giysi küçüldüğü halde giymekte ısrar etmesi vb.)
2. Çocuğunuz en çok hangi giysileri giymeyi/ giydirilmeyi tercih eder? (Sebebi) (Giymeyi çok istediği halde giymekte/giydirilmekte zorlandığı için tercih etmediğiniz giysi varsa lütfen belirtiniz. Örneğin: Gömlek giymeyi çok istiyordur fakat düğme ilikleme nedeniyle zorluk yaşadığı için tercih etmiyor olabilirsiniz.)
3. Çocuğunuzun giysisinde olmasını tercih ettiğiniz materyal ve aksesuarlar nelerdir? (Fermuar, çıt çıt, cırt cırt, lastik, bağcık, ses çıkaran objeler, çizgi film kahramanları, baskı, nakış, taş, pul gibi süsleme malzemeleri.)
4. Çocuğunuz için temin ettiğiniz giysilerde tadilat yapar ya da yaptırır mısınız? Cevabınız evet ise ne için tadilat yaptırdığınızı belirtiniz.
5. Makine kullanmadan elde dikiş dikme hakkında bilgiye sahip misiniz?

EK-4. (devam) Çevrimiçi Yapılandırılmış Anket Formu (ÇYA)

6. Basit dikiş teknikleri hakkında bilginiz var mı? (Düğme dikmek, ilik açmak, lastik takmak.)
7. Dikiş makinesi kullanmayı biliyor musunuz?
8. Ölçü almayı, cetvel/mezura gibi araçlarla ölçüm yapmayı biliyor musunuz?

EK-5. Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 06/04/2020-E.11537

T.C.
ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
Etik Komisyonu

Sayı : 11054618-302.08.01-
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 11.02.2020 tarih ve E.5757 sayılı yazı.

İlgi yazınız ile göndermiş olduğunuz, Enstitünüz Moda Tasarımı Anabilim Dalı **Yüksek Lisans öğrencisi Saliha Uslu TANDOĞAN, Prof.Dr. Neşe Yaşar ÇEĞİNDİR'in** danışmanlığında yürüttüğü ***"Otizmli Çocuklar İçin Modifiyeü Giysi Uygulamaları"*** adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun 02.04.2020 tarih ve 03 sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

Etik Komisyonunca onaylanan ilgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş; karara ilişkin imza listesi ve onaylanan çalışmalar ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Aydın KARAPINAR
Komisyon Başkanı

Araştırma Kod No: 2020/23

Ek:
1- İmza Listesi
2- Onaylı Çalışma

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Yücetepe Mahallesi 85. Caddesi No 8 06570 Çankaya / Ankara
Tel:+90 (312) 231 73 60
Bilgi için :Saliha GEMALMAZ
Genel Evrak Sorumlusu

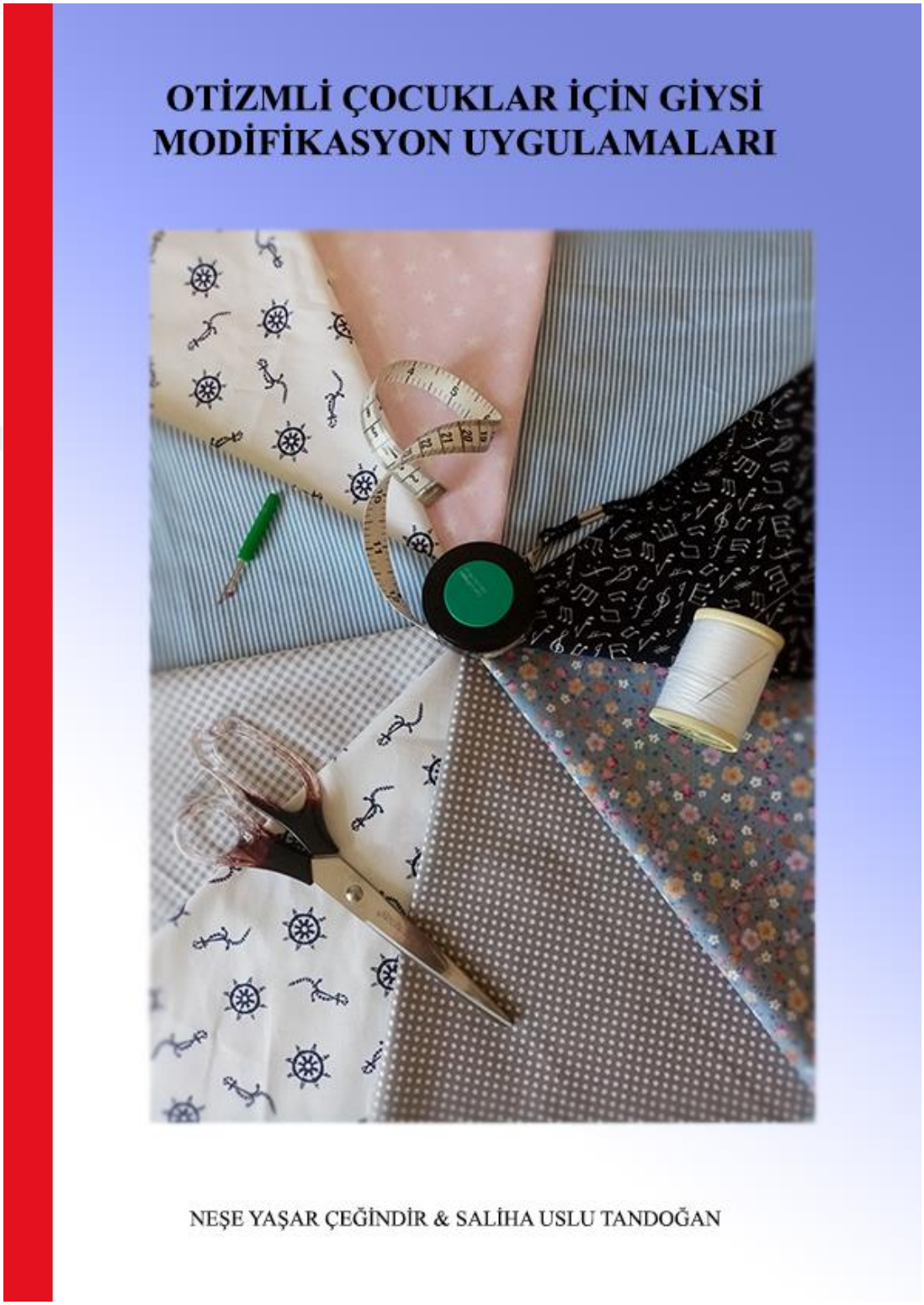
Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-5. (devam) Etik Kurul İzni

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
ETİK KOMİSYONU KATILIM LİSTESİ

TOPLANTI TARİHİ :02.04.2020	**TOPLANTI SAYISI : 03**
ADI-SOYADI	**İMZA**
Prof.Dr.Aydın KARAPINAR **BAŞKAN**	KATILDI
Prof.Dr.M.Fadıl YILDIRIM **Başkan Yrd.**	KATILDI
Prof.Dr.Mustafa EKİNCİKLİ	KATILDI
Prof.Dr.Yıldız AYANOĞLU	KATILDI
Prof.Dr.Bekir ESKİCİ	KATILDI
Prof.Dr.Ramazan Pars ŞAHBAZ	KATILDI
Prof.Dr.Neşe Yaşar ÇEĞİNDİR	KATILDI
Prof.Dr.Bilgehan GÜLCAN	KATILDI
Prof.Dr.Funda YURDAKUL	KATILDI

EK-6. Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu GİMUK

EK-6. (devam) Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu

GİRİŞ

Bu kılavuz; kolay anlaşılır bir şekilde, adım adım görsellerle desteklenerek, her seviyeden dikiş becerisine sahip ebeveynlerin, giysi modifikasyon tekniklerini bireysel olarak uygulamalarını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

Ebeveynler, kılavuzda gösterilen teknikleri uygulayarak, otizmli çocuklarının halihazırda bulunan giysilerinde yapacakları modifikasyonlarla onların daha konforlu hissettirecek şekilde giyinmelerini/ giydirilmelerini sağlayabileceklerdir.

1

EK-6. (devam) Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu

İÇİNDEKİLER

Gömlek Kapama Payları İçin Modifikasyon Teknikleri

1- Gömlek Ön Patında ve Manşetlerde Dikilebilir Mıknatıs İle Kapama.....4-5
2- Gömlek Ön Patında Velkro Bant (Cırt cırt) İle Kapama.....6-8

Tişört Yakaları İçin Modifikasyon Teknikleri

3- Tişört Yakasında Dikilebilir Mıknatıs İle Kapama.....9-11
4- Tişört Yakasında Velkro Bant (Cırt cırt) İle Kapama.....12-14

Pantolon Bel Kapamaları İçin Modifikasyon Teknikleri

5- Pantolon Patletinde Velkro Bant (Cırt cırt) İle Kapama.....15-16

Dar Pantolon Paçaları İçin Modifikasyon Teknikleri

6- Pantolon Paçasında Velkro Bant (Cırt cırt) İle Kapama.....17-18
7- Pantolon Paçasında Fermuar İle Kapama.....19-20

EK-6. (devam) Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu

GÖMLEK KAPAMA PAYLARI İÇİN MODİFİKASYON TEKNİKLERİ

1 GÖMLEK ÖN PATINDA VE MANŞETLERDE DİKİLEBİLİR MIKNATIS İLE KAPAMA

MALZEME LİSTESİ

Gömlek
Dikiş iğnesi
Dikiş ipliği
Makas
Dikilebilir mıknatıs (1cm)

UYGULAMA AŞAMALARI

A) DÜĞMELERİN KESİLMESİ

1 Üstten ilk iki düğme ve cepler-deki düğmeler hariç tüm düğmeler kesilir.

2 Manşetteki düğmeler kesilir.

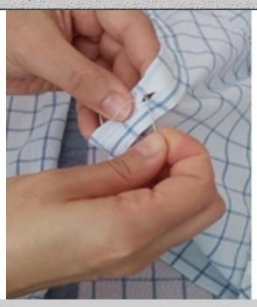

3 Düğmeler kesilerek mıknatıs ların dikimi için hazır hale getirilir.

3

EK-6. (devam) Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu

B) İLİKLERİN DİKİLMESİ

4 Gömlek patındaki ilikler dikilerek kapatılır.

5 Manşetteki ilikler dikilerek kapatılır.

6 İlikler dikilip kapatılarak üzerine düğme dikilebilir hale getirilir.

C) İLİKLERİN ÜZERİNE DÜĞME DİKİLMESİ

7 Kapatılan iliklerin üzerine düğmeler, ortalanarak dikilir.

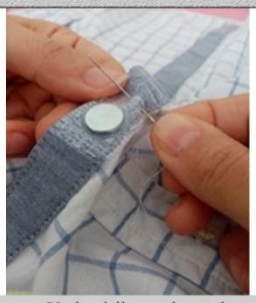

8 Manşetteki kapatılan iliklerin üzerine düğmeler, ortalanarak dikilir.

9 Dikilebilir mıknatıs kesilen düğmelerin yerine ve iliklerin arkasına yerleştirilir.

D) MIKNATISLARIN YERLEŞTİRİLMESİ VE DİKİLMESİ

10 Yerleştirilen mıknatıslar, pvc (plastik)kaplı kısımlardan dikilerek sabitlenir.

11 Manşetlere, mıknatıslar yerleştirilerek dikilir.

12 Gömleğin son ütüsü yapılarak uygulama tamamlanır.

4

EK-6. (devam) Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu

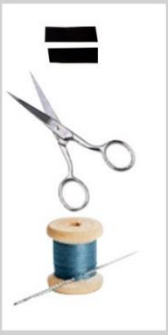
GÖMLEK KAPAMA PAYLARI İÇİN MODİFİKASYON TEKNİKLERİ

2 GÖMLEK ÖN PATINDA VE MANŞETLERDE VELKRO BANT (CIRT CIRT) İLE KAPAMA

MALZEME LİSTESİ

Gömlek
Dikiş iğnesi
Dikiş ipliği
Makas
Velkro Bant (2cm genişliğinde)

UYGULAMA AŞAMALARI

A) DÜĞMELERİN KESİLMESİ

1 Üstten ilk iki düğme ve cep-lerdeki düğmeler hariç tüm düğmeler kesilir.

2 Manşetteki düğmeler kesilir.

3 Düğmeler kesilerek yerleri-ne velkro bantların dikimi için hazır hale getirilir.

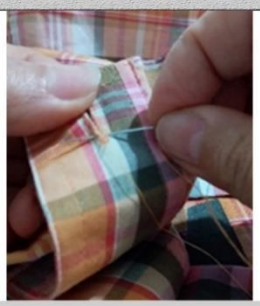
5

EK-6. (devam) Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu

B) İLİKLERİN DİKİLMESİ

4 İlik açıklıkları, üzerine düğme dikilebilmesi için dikilerek kapatılır.

5 Manşetteki ilikler dikilerek kapatılır.

6 İlikler dikilip kapatılarak üzerine düğme dikilebilir hale getirilir.

C) İLİKLERİN ÜZERİNE DÜĞME DİKİLMESİ

7 Kapatılan iliklerin üzerine düğmeler, ortalanarak dikilir.

8 Manşetteki kapatılan iliklerin üzerine düğmeler, ortalanarak dikilir.

9 Şerit halindeki velkro bant 2cm uzunluğunda kesilerek dikime hazır hale getirilir.

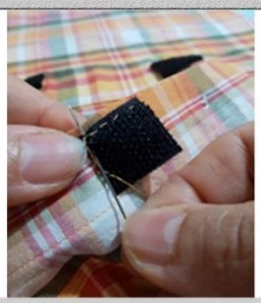
D) VELKRO BANDIN YERLEŞTİRİLMESİ VE DİKİLMESİ

10 Hazırlanan velkro bantlar kesilen düğmelerin yerine ve iliklerin arkasına yerleştirilir.

11 Hazırlanan velkro bant manşete karşılıklı olarak yerleştirilir.

12 Kapama payına yerleştirilen velkro bantlar dikilerek sabitlenir.

6

EK-6. (devam) Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu

E) VELKRO BANDIN KAPAMA PAYINA DİKİLMESİ

13 Manşetlere yerleştirilen velkro bantlar dikilerek sabitlenir.

14 Kapama payları ve manşetteki velkro bantların dikimi tamamlanır.

15 Gömleğin son ütüsü yapılarak uygulama etkinliği tamamlanır.

7

EK-6. (devam) Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu

TİŞÖRT YAKALARI İÇİN MODİFİKASYON TEKNİKLERİ

3 TİŞÖRT YAKASINDA DİKİLEBİLİR MIKNATIS İLE KAPAMA

MALZEME LİSTESİ

Tişört
Dikiş iğnesi
Dikiş ipliği
Toplu İğne
Makas
Sökücü (İlik açma aparatı)
Mezura/Cetvel
Dikilebilir mıknatıs (1cm)
Tişörte uygun renkte kumaş parçası

UYGULAMA AŞAMALARI

OMUZ DİKİŞİNİN SÖKÜLMESİ

1 Giyildiğinde sol tarafta kalan omuz dikişi sökücü yardımı ile sökülür.

2 Yaka ribanasının birleşim dikişi sökülerek omuz dikişi tamamen ayrılır.

3 Sol omuz dikişi tamamen sökülerek pat parçası dikimi için hazır hale getirilir.

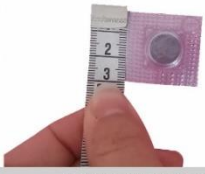
8

EK-6. (devam) Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu

B) OMUZ PAT PARÇASININ HAZIRLANMASI

4 Sökülen omuz dikişi uzunluğu, mezura ya da cetvel ile ölçülür.

5 Dikilebilir mıknatısın genişliği mezura yardımı ile ölçülür.

6 Omuz uzunluğunda ve mıknatıs genişliğinde, kumaş katından bir parça kesilir.

C) OMUZ PAT PARÇASININ DİKİLMESİ

7 Hazırlanan pat parçası ortadan ikiye katlanır.

8 Katlanan pat parçasının uç kısımları dikilerek kapatılır.

9 Uç kısımları dikilen pat parçası ters çevirilerek ütülenir.

D) PAT PARÇASININ OMUZA YERLEŞTİRİLMESİ VE DİKİLMESİ

10 Hazırlanan pat parçası omuza yerleştirilerek toplu iğne ile sabitlenir.

11 Omuza yerleştirilen pat parçası dikilerek sabitlenir.

12 Pat parçası dikilebilir mıknatıs yerleşimi için hazır hale getirilir.

9

EK-6. (devam) Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu

E) ÖN OMUZ KIVIRMA PAYININ DİKİLMESİ

13 Sol ön omuz dikiş payı katlanarak dikime hazırlanır.

14 Kıvırılan dikiş payı uygun renkte iplikle dikilir.

15 Ön omuz ve arka omuz patı dikişleri ütülenerek mıknatıs dikimi için hazırlanır.

F) OMUZ PATINA DİKİLEBİLİR MIKNATIS YERLEŞTİRİLMESİ VE DİKİLMESİ

16 Pat parçasına ve ön omuz iç kısmına 2şer adet1 cm'lik mıknatıs yerleştirilir.

17 Yerleştirilen mıknatıslar pvc kaplı kenarlarından dikilerek sabitlenir.

18 Ön ve arka pata yerleştirilen mıknatısların dikim işlemi tamamlanır.

G) OMUZ PATI KAPAMA DÜZELTME (BİTİRME)

19 Patı sabitlemek için pat parçası kol evi dikiş payına tutturulur.

20 Patın kol eviyle kesişen kenarı ,kol evi payı ile dikilerek birleştirilir

21 Tişörtün son ütüsü yapılarak uygulama etkinliği tamamlanır.

10

EK-6. (devam) Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu

TİŞÖRT YAKALARI İÇİN MODİFİKASYON TEKNİKLERİ

4 TİŞÖRT YAKASINDA VELKRO BANT (CIRT CIRT) İLE KAPAMA

MALZEME LİSTESİ

Gömlek
Dikiş iğnesi
Dikiş ipliği
Toplu İğne
Makas
Sökücü (İlik açma aparatı)
Mezura/Cetvel
Velkro bant (cırt cırt) 2cm genişliğinde
Tişörte uygun renkte kumaş parçası

UYGULAMA AŞAMALARI

A) OMUZ DİKİŞİNİN SÖKÜLMESİ

1 Giyildiğinde sol tarafta kalan omuz dikişi sökücü yardımı ile sökülür.

2 Yaka ribanasının birleşim dikişi sökülerek omuz dikişi tamamen ayrılır.

3 Sol omuz dikişi tamamen sökülerek pat parçası dikimi için hazır hale getirilir.

11

EK-6. (devam) Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu

B) OMUZ PAT PARÇASININ HAZIRLANMASI

4 Sökülen omuz dikişi uzunluğu mezura ya da cetvel ile ölçülür.

5 Velkro bant genişliğine (2cm)1cm dikiş payı eklenir.

6 Omuz uzunluğunda, velkro bant genişliğinde kumaş katından iki parça kesilir.

C) OMUZ PAT PARÇASININ DİKİLMESİ

7 Hazırlanan pat parçaları ortadan ikiye katlanır.

8 Katlanan pat parçalarının uç kısımları dikilerek kapatılır.

9 Uç kısımları dikilen pat parçaları ters çevirilerek ütülenir.

D) PAT PARÇASININ OMUZA YERLEŞTİRİLMESİ VE DİKİLMESİ

10 Hazırlanan pat parçaları omuza yerleştirilerek toplu iğne ile sabitlenir.

11 Omuza yerleştirilen pat parçaları dikilerek sabitlenir.

12 Pat parçaları velkro bant yerleşimi için hazır hale getirilir.

12

EK-6. (devam) Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu

E) VELKRO BANT DİKİM ÖNCESİ HAZIRLIK

13 Ön omuza dikilen pat parçası, ön omuzdan içeriye doğru çevirilir.

14 Ön yaka ribanası ve ön pat parçasının kesiştiği kısım üst üste getirilir.

15 Pat parçası ve yaka ribanasının kesiştiği kısım dikilerek kapatılır.

F) OMUZ PATINA VELKRO BANT YERLEŞTİRİLMESİ VE DİKİLMESİ

16 Patı sabitlemek için ön pat parçası kol evi dikiş payına dikilerek sabitlenir.

17 Pat ölçüsünde kesilen velkro bantlar,ön ve arka omuz patına toplu iğne ile tutturulur.

18 Pata tutturulan velkro bantlar dikilerek sabitlenir.

G) OMUZ PATI KAPAMA DÜZELTME (BİTİRME)

19 Patı sabitlemek için patın kol ile kesişen kenarları üst üste getirilir.

20 Üst üste getirilen pat kenarı dikilerek sabitlenir.

21 Tişörtün son ütüsü yapılarak uygulama tamamlanır.

13

EK-6. (devam) Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu

PANTOLON BEL KAPAMALARI İÇİN MODİFİKASYON TEKNİKLERİ

5 PANTOLON PATLETİNDE VELKRO BANT (CIRT CIRT) İLE KAPAMA

MALZEME LİSTESİ

Pantolon
Dikiş iğnesi
Dikiş ipliği
Toplu İğne
Makas
Sökücü (İlik açma aparatı)
Mezura/Cetvel
Velkro bant (cırt cırt) 2cm genişliğinde
Uygun renkte kumaş parçası

UYGULAMA AŞAMALARI

A) DÜĞMENİN KESİLMESİ VE FERMUARIN SÖKÜLMESİ

1 Pantolon fermuarı sökücü yardımıyla sökülerek çıkarılır.

2 Pantolon kemerindeki düğme kesilerek çıkarılır.

3 Düğmenin yerinde oluşan deliğin iç ve dış kısmına kumaş parçası yerleştirilir.

14

EK-6. (devam) Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu

B)DÜĞMENİN YERLEŞTİRİLMESİ VE DİKİLMESİ

4 Yerleştirilen kumaş parçası dikilerek sabitlenir.

5 Kesilen düğme ilik içine yerleştirilir, ilik kenarı düğme çıkmaması için dikilir.

6 Pat uzunluğunda iki adet velkro bant hazırlanır.

C) VELKRO BANDIN YERLEŞTİRİLMESİ VE DİKİLMESİ

7 Hazırlanan velkro bantlar pata karşılıklı olarak toplu iğne ile tutturulur.

8 Karşılıklı tutturulan velkro bantların alt kısmı hafif içeri doğru kesilir ve pata dikilir.

9 Pantolonun son ütüsü yapılarak uygulama tamamlanır.

15

EK-6. (devam) Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu

DAR PANTOLON PAÇALARI İÇİN MODİFİKASYON TEKNİKLERİ

6 PANTOLON PAÇASINDA VELKRO BANT (CIRT CIRT) İLE KAPAMA

MALZEME LİSTESİ

Pantolon
Dikiş iğnesi
Dikiş ipliği
Toplu iğne
Makas
Sökücü(ilik açma aparatı)
Mezura/Cetvel
Velkro Bant(2cm genişliğinde)
Kumaş Parçası(uygun renkte)

UYGULAMA AŞAMALARI

A) PAÇA YAN DİKİŞİNİN SÖKÜLMESİ

1. Paça yan dikişi istenilen uzunlukta ölçülerek işaretlenir.

2. Paça yan dikişi işaretlenen yere kadar sökücü yardımı ile sökülür.

3. Sökülen yan dikiş uzunluğunda (20cm)ve 6cm genişliğinde bir kumaş kesilir.

16

EK-6. (devam) Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu

B) PAT PARÇASININ YERLEŞTİRİLMESİ VE DİKİLMESİ

4 Kesilen pat parçası ikiye katlanarak yerleşim için hazırlanır.

5 Uygun boyutta hazırlanan pat parçası,arka paça yan dikişine iğneyle tutturulur.

6 Yerleştirilen pat parçası,arka paça yan dikişe dikilerek sabitlenir.

C) VELKRO BANDIN YERLEŞTİRİLMESİ VE DİKİLMESİ

7 Dikilen pat parçası aynı zamanda velkro bandın cildi tahriş etmesini önlemektedir.

8 Hazırlanan velkro bantlar , karşılıklı olarak pata ve ön yan dikişe iğneyle tutturulur.

9 Tutturulan velkro bantlar dikilerek sabitlenir.

D) UYGULAMANIN TAMAMLANMASI

10 Paça patına dikilen velkro bantlar üst üste kapatılır,köşe kısmı dikilerek sabitlenir.

11 Köşelerin dikilmesi ile açma kapama sırasında patın dışarı dönmesi engellenmektedir.

12 Pantolonun son ütüsü yapılarak uygulama etkinliği tamamlanır.

17

EK-6.(devam) Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu

DAR PANTOLON PAÇALARI İÇİN MODİFİKASYON TEKNİKLERİ

7 PANTOLON PAÇASINDA FERMUAR İLE KAPAMA

MALZEME LİSTESİ

Pantolon
Dikiş iğnesi
Dikiş ipliği
Toplu iğne
Makas
Sökücü(ilik açma aparatı)
Mezura/Cetvel
Fermuar (ihtiyaca göre belirlenir)

UYGULAMA AŞAMALARI

A) PAÇA YAN DİKİŞİNİN SÖKÜLMESİ

1 Paça yan dikişi,fermuar uzunluğunda ölçülerek işaretlenir.(Büyük elcikli fermuar kullanınız)

2 Paça yan dikişi,seçilen fermuar uzunluğunda sökücü yardımı ile sökülür.

3 Fermuar paça yan dikiş paylarına yerleştirilerek toplu iğneyle tutturulur.

18

EK-6. (devam) Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu

B) FERMUARIN YERLEŞTİRİLMESİ VE DİKİLMESİ

4 Paça yan dikişine tutturulan fermuar,dikiş üstten kötü görünmeyecek şekilde dikilir.

5 Büyük elcikli fermuar kullanım açısından kolaylık sağlayacaktır.

6 Pantolonun son ütüsü yapılarak uygulama etkinliği tamamlanır.

19

EK-6. (devam) Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu

OTİZM HASTALIK DEĞİL, FARKLILIKTIR....

Teşekkürler.

EK-7. Çevrimiçi Yapılandırılmış Anket Formu

Pandemi öncesinde, etik kurul onayı alınmış olan katılımcı görüşme formunun çevrimiçi ankete uyarlanmış halidir.

OTİZMLİ ÇOCUKLAR İÇİN MODİFİYELİ GİYSİ UYGULAMALARI

ÇEVRİMİÇİ YAPILANDIRILMIŞ ANKET FORMU

Bu formdaki sorular,

İstanbul ilinde faaliyet gösteren Tohum Otizm Vakfı, Otistik Çocuk Eğitim Merkezleri (OÇEM), MEB'e bağlı özel eğitim sınıfları bünyesinde açılmış otizm sınıfları, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde eğitim gören otizmli çocuk annelerinden,

"Otizmli Çocuklar İçin Modifiyeli Giysi Uygulamaları" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında yürütülen *Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu* "*GİMUK"* içeriğini değerlendirmek için hazırlanmıştır.

Bilgilendirme: Ekte sunulan *Giysi Modifikasyon Uygulamaları Kılavuzu* hakkındaki görüşlerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Sorular:

1) Çocuklarınızın giyme/ giydirilme sırasında giysilerle ilgili yaşadıkları problemlerin çözümüne yönelik oluşturulan GİMUK ta yer alan modeller ve uygulamalar sizin ve çocuğunuzun giyme/giydirme problemlerine çözüm olabilir mi?
2) GİMUK' un içeriğindeki uygulamaların işlem basamakları yalnız başınıza uygulayabileceğiniz kadar anlaşılır ve açık mıdır?
3) GİMUK da yer alan model uygulamaları yapabileceğiniz bir atölye etkinliğine katılmak ister misiniz?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Uslu Tandoğan, Saliha

Uyruğu : T.C.

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	
Lisans	Selçuk Üniversitesi/ Hazır Giyim Öğretmenliği	2009
Ön Lisans	MSGSÜ/ Deri Konfeksiyon	2004
Lise	Selçuk Kız Meslek Lisesi	2000

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2001-2004	Ziya Giyim/Yörük Giyim	Modelist
2004-2006	İsmek	Giyim Üretim Teknolojisi Öğretmeni
2009-2011	Çiçek Tekstil	Modelist
2019-2021	Sancaktepe HEM	Giyim Üretim Teknolojisi Öğretmeni
2021-	Enstitü İstanbul İsmek	Moda ve Tekstil Teknolojisi Öğretmeni

Yabancı Dil

İngilizce

ankara
HBM

ankara HBM